บทที่ 2
แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

1.1 การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

1.2 ความหมายของการศึกษานอกระบบ

1.3 ความหมายของการศึกษาตามอัธยาศัย

1.4 การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551

1.5 การส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

2. การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล

2.1 ความหมาย หลักการ วัตถุประสงค์ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล

2.2 บทบาทหน้าที่ของสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่มีต่อการจัดการศึกษาของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล

2.3 บทบาทหน้าที่ของสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดที่มีต่อการจัดการศึกษาของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล

2.4 บทบาทหน้าที่ของสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอที่มีต่อการจัดการศึกษาของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล

2.5 บทบาทหน้าที่ของหัวหน้าการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล

2.6 มาตรฐานและตัวบ่งชี้การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล

2.7 ยุทธศาสตร์และจุดเน้นการดำเนินงานสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2559

3. การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย

3.1 การมีส่วนร่วม

3.2 ภาคีเครือข่าย

3.3 ด้านการวางแผน

3.4 ด้านการประสานงาน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

3.5 ด้านความร่วมมือ

3.6 ด้านการทำงานร่วมกัน

3.7 ด้านการประเมินผล

4. การปฏิบัติงานของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล

4.1 ด้านบริหารจัดการ

4.2 ด้านกิจกรรมหลักของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล

4.3 ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน

4.4 ด้านการนิเทศ ติดตามและรายงานผล

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยต่างประเทศ

5.2 งานวิจัยในประเทศ

การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (2542 : 2 - 6) ให้ความหมายของการศึกษาไว้ว่า การศึกษา หมายถึง กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคมการเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตและให้ความหมายของการศึกษาตลอดชีวิตไว้ว่า เป็นการศึกษาที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรมมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มีหลักการจัดการศึกษาระบบ โครงสร้าง กระบวนการจัดการศึกษาและรูปแบบการจัดการศึกษาดังต่อไปนี้

1. หลักการจัดการศึกษาให้ยึดหลักดังนี้

1.1 เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน

1.2 ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

1.3 การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

2. ระบบ โครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษา ให้ยึดหลักดังนี้

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

2.1 มีเอกภาพด้านนโยบาย และมีความหลากหลายในการปฏิบัติ

2.2 มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษาสถานศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.3 มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาและจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษา

2.4 มีหลักการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาและการพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

2.5 ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา

2.6 การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันทางสังคมอื่น ๆ โดยการจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกัน ในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

3. รูปแบบการจัดการศึกษา มีสามรูปแบบคือการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มีรายละเอียดดังนี้

3.1 การศึกษาในระบบ เป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมายวิธีการศึกษาหลักสูตรระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน

3.2 การศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมายรูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา ซึ่งโดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม

3.3 การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจศักยภาพ ความพร้อมและโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อหรือแหล่งความรู้อื่น ๆ สถานศึกษาอาจจัดการศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือทั้งสามรูปแบบก็ได้ ให้มีการเทียบโอนผลการเรียนที่ผู้เรียนสะสมไว้ในระหว่างรูปแบบเดียวกันหรือต่างรูปแบบได้ไม่ว่าจะเป็นผลการเรียนจากสถานศึกษาเดียวกันหรือไม่ก็ตาม รวมทั้งจากการเรียนรู้นอกระบบตามอัธยาศัย การฝึกอาชีพ หรือจากประสบการณ์การทำงาน

สถาบันวิทยบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

โดยการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ และการจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้

และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องต่อไปนี้ ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติและสังคมโลกความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทยและระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่องการจัดการการบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน ความรู้เกี่ยวกับศาสนาศิลปะวัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา ความรู้ และทักษะด้านคณิตศาสตร์ และด้านภาษาเน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

ความหมายของการศึกษานอกระบบ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (2542 : 6) ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบไว้ว่าการศึกษานอกระบบ หมายถึง การศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบวิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม

สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน (2549 : 33) ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบไว้ว่า การศึกษานอกระบบ หมายถึง กิจกรรมการศึกษาซึ่งจัดบริการให้แก่ผู้พลาดโอกาสเข้าศึกษาในระบบโรงเรียนโดยไม่จำกัดวัย เพศ พื้นฐานการศึกษา กิจกรรมทางการศึกษามีความยืดหยุ่นในเรื่องต่าง ๆ เช่น ระเบียบ กฎเกณฑ์ หลักสูตร ระยะเวลาของกิจกรรมเพื่อสอดคล้องกับสภาพของกลุ่มเป้าหมายซึ่งมีหลากหลาย การศึกษานอกระบบเกิดขึ้นมาจากความเชื่อพื้นฐานหรือปรัชญาการศึกษาตลอดชีวิตที่ว่าบุคคลได้รับการศึกษาอย่างเป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต

จรวยพร ธรณินทร์ (2550 : 2) ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบไว้ว่า การศึกษานอกระบบ หมายถึง กระบวนการจัดการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนทั้งที่เป็นทัศนคติ ทักษะและความรู้ ซึ่งทำได้ยืดหยุ่นกว่าการเรียนในระบบโรงเรียนทั่วไป สมรรถนะที่เกิดจากการศึกษานอกระบบมีตั้งแต่ทักษะในการเรียนรู้ด้วยตนเอง การทำงานเป็นกลุ่ม การแก้ไขความขัดแย้ง การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม การเป็นผู้นำ การแก้ปัญหาร่วมกัน การสร้างความเชื่อมั่น ความรับผิดชอบและความมีวินัย

พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2551 : 2) ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบไว้ว่า การศึกษานอกระบบ หมายถึง กิจกรรมการศึกษาที่มีกลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการและวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่ชัดเจนมีรูปแบบ หลักสูตรวิธีการจัด

และระยะเวลาเรียนหรือฝึกอบรมที่ยืดหยุ่นหลากหลายตามสภาพความต้องการและศักยภาพในการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายนั้น และมีวิธีการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ที่มีมาตรฐานเพื่อรับคุณวุฒิทางการศึกษาหรือเพื่อจัดระดับผลการเรียนรู้

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2554 : 48) ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบไว้ว่า การศึกษานอกระบบ หมายถึง การศึกษาที่จัดให้กับประชาชนทุกเพศทุกวัย ไม่จำกัดพื้นฐานการศึกษา อาชีพ ประสบการณ์หรือความสนใจ โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะให้ผู้เรียนได้รับความรู้ด้านพื้นฐาน ทักษะในการประกอบอาชีพ และทักษะที่จำเป็นสำหรับความรู้ด้านอื่น ๆ เป็นฐานในการดำรงชีวิต การจัดการศึกษานอกระบบมีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบวิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับวิถีชีวิตและความต้องการของผู้เรียน

เดวิด และเคนท์ (David and Keehn .1971 : 13) ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบไว้ว่า การศึกษานอกระบบ หมายถึง การศึกษาที่เรียกได้หลายแบบ เช่น การศึกษานอกระบบ การศึกษาผู้ใหญ่ การศึกษาตลอดชีวิต หรือการศึกษาแบบเบ็ดเสร็จ ซึ่งพัฒนาขึ้นเพื่อเป็นทางเลือกเพื่อช่วยเปิดช่องทางให้กับประชากร ได้เข้ารับบริการจากระบบการศึกษาในโรงเรียนได้อย่างเต็มที่ เป็นวิธีการศึกษาที่ยืดหยุ่นได้ง่าย

เซฟฟิลด์ และดายโจมัวฮ์ (Sheffield and Diejomaoh. 1972 : 5) ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบไว้ว่า การศึกษานอกระบบ หมายถึง การจัดการศึกษาที่ครอบคลุมการเรียนการสอนเกือบทุกประเภทและรวมถึงการฝึกอบรมต่าง ๆ ซึ่งเป็นการเรียนรู้ของบุคคล จากพ่อแม่ โรงงาน และนโยบายทั้งชาติในการรู้หนังสือ เพื่อสนองความต้องการหลายอย่าง โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อให้ผู้ที่ไม่มีโอกาสเรียนในระบบโรงเรียนได้มีโอกาสศึกษา

2. เพื่อให้ผู้ที่จบการศึกษาจากระบบในโรงเรียนแล้วได้มีโอกาสหาความรู้และได้รับการฝึกฝนเพิ่มเติม เพื่อนำไปประกอบอาชีพ

3. ช่วยให้ผู้ที่กำลังปฏิบัติงานอยู่ได้มีโอกาสแสวงหาความรู้เพิ่มเติม เพื่อเสริมประสิทธิภาพในการทำงาน

จากแนวคิดทั้งหมดข้างต้น สรุปว่า การศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ หลักสูตร วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล มีรูปแบบหรือฝึกอบรมที่ยืดหยุ่นหลากหลายตามสภาพความต้องการและศักยภาพจัดให้กับประชาชนทุกเพศทุกวัย ไม่จำกัดพื้นฐานการศึกษาอาชีพ ประสบการณ์หรือความสนใจ โดยมีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง การทำงานเป็นกลุ่ม การแก้ไข

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

ความขัดแย้ง การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม การเป็นผู้นำ การแก้ปัญหาร่วมกัน การสร้างความเชื่อมั่น ความรับผิดชอบ ความมีวินัยรวมถึงได้รับความรู้ด้านพื้นฐาน ทักษะในการประกอบอาชีพ และทักษะที่จำเป็นสำหรับความรู้ด้านอื่น ๆ เป็นฐานในการดำรงชีวิต

ความหมายของการศึกษาตามอัธยาศัย

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (2542 : 6) ให้ความหมายไว้ว่า การศึกษาตามอัธยาศัย หมายถึง การศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อมและโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อหรือแหล่งความรู้อื่น ๆ

สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน (2549 : 35) ให้ความหมายไว้ว่า การศึกษาตามอัธยาศัย หมายถึง เป็นการศึกษาที่เกิดขึ้นตามวิถีชีวิตตามสถานการณ์ในชีวิตเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ การทำงาน หรือเรียนรู้จากบุคคล ครอบครัว สภาพแวดล้อม สื่อ แหล่งความรู้แบบต่าง ๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ทักษะ ความบันเทิง และการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยมีลักษณะสำคัญ คือ ไม่มีหลักสูตร ไม่มีเวลาที่แน่นอน ไม่จำกัดอายุ ไม่มีการลงทะเบียน และไม่มีการสอบ ไม่มีประกาศนียบัตร หรือไม่มีสถานที่แน่นอนเรียนที่ไหนก็ได้

พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2551 : 2) ให้ความหมายไว้ว่า การศึกษาตามอัธยาศัย หมายถึง กิจกรรมการเรียนรู้ในวิถีชีวิตประจำวันของบุคคลซึ่งบุคคลสามารถเลือกที่จะเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ตามความสนใจความต้องการโอกาสความพร้อมและศักยภาพในการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล

สมบัติ สุวรรณพิทักษ์ (2551 : 203) ให้ความหมายไว้ว่ า การศึกษาตามอัธยาศัย หมายถึง การเรียนรู้จากการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น ครอบครัว การทำงาน บุคคลต่าง ๆ สื่อมวลชน จากแหล่งการเรียนรู้และจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยเป็นการเรียนรู้ที่ไม่มีข้อกำหนดด้านเวลา สถานที่และช่วงเวลา

อนันต์ เฟื่องทอง (2553 : 12) ให้ความหมายไว้ว่า การศึกษาตามอัธยาศัย หมายถึง กิจกรรมการเรียนรู้ในวิถีชีวิตประจำวันของบุคคลซึ่งบุคคลสามารถเลือกที่จะเรียนรู้ได้อย่างตลอดชีวิต ตามความสนใจความต้องการ โอกาส ความพร้อม และศักยภาพในการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2554 : 49) ให้ความหมายไว้ว่า การศึกษาตามอัธยาศัย หมายถึง การศึกษาที่เกิดขึ้นตามวิถีชีวิตที่ผู้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสมัครใจ ศักยภาพ ความพร้อม และโอกาส โดยศึกษาจากประสบการณ์การทำงาน บุคคล ครอบครัว สื่อมวลชน ชุมชน แหล่งความรู้ต่าง ๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ความบันเทิงและการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยมีลักษณะสำคัญคือ ไม่มีหลักสูตร ไม่มีเวลาเรียนที่แน่นอน ไม่จำกัดอายุ

ไม่มีการลงทะเบียน ไม่มีการสอบ ไม่มีการรับประกาศนียบัตร มีหรือไม่มีสถานศึกษาที่แน่นอน เรียนที่ไหนก็ได้ สามารถเรียนได้ตลอดเวลาและเกิดขึ้นในทุกช่วงวัยตลอดชีวิต

สรุปว่า การศึกษาตามอัธยาศัยเป็นการศึกษาที่มีวิธีการเรียนรู้ในหลายแบบ ซึ่งเรียนรู้ด้วยตนเอง ตามความสนใจ ศักยภาพความพร้อมและโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ครอบครัว การทำงาน สื่อมวลชน จากแหล่งการเรียนรู้และจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยเป็นการเรียนรู้ที่ไม่มีข้อกำหนดด้านเวลาสถานที่และช่วงเวลา

การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551

พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ให้ความหมายการศึกษานอกระบบไว้ว่า เป็นกิจกรรมการศึกษาที่มีกลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการและวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่ชัดเจน มีรูปแบบ หลักสูตร วิธีการจัดและระยะเวลาเรียนหรือฝึกอบรมที่ยืดหยุ่นและหลากหลายตามสภาพความต้องการและศักยภาพในการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายนั้น และมีวิธีการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ที่มีมาตรฐานเพื่อรับคุณวุฒิทางการศึกษา หรือเพื่อจัดระดับผลการเรียนรู้ และให้ความหมายของการศึกษาตามอัธยาศัยไว้ว่า เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ในวิถีชีวิตประจำวันของบุคคล ซึ่งบุคคลสามารถเลือกที่จะเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตตามความสนใจ ความต้องการ โอกาสความพร้อมและศักยภาพในการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล รวมทั้งให้ความหมายของภาคีเครือข่ายไว้ว่า ภาคีเครือข่าย หมายถึง บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและองค์กรอื่น ๆ รวมทั้งสถานศึกษาอื่นที่มิได้สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่มีส่วนร่วมหรือมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยและให้ประโยชน์ในการส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาให้บุคคลได้รับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติโดยให้บุคคลซึ่งได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไปแล้วหรือไม่ก็ตาม มีสิทธิได้รับการศึกษาในรูปแบบการศึกษานอกระบบหรือการศึกษาตามอัธยาศัยได้แล้วแต่กรณี ทั้งนี้ให้เป็นไปตามกระบวนการและการดำเนินการที่ได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ โดยการส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้ยึดหลักดังต่อไปนี้ (พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. 2551 : 2 - 3)

1. การศึกษานอกระบบการจัดการศึกษานอกระบบมีหลักการดังนี้

1.1 ความเสมอภาคในการเข้าถึงและได้รับการศึกษาอย่างกว้างขวาง ทั่วถึง เป็นธรรมและมีคุณภาพเหมาะสมกับสภาพชีวิตของประชาชนและการกระจายอำนาจแก่สถานศึกษา

1.2 การให้ภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้

2. การศึกษาตามอัธยาศัย มีแนวทางและวิธีการจัดการศึกษาดังนี้

2.1 การเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความสนใจและวิถีชีวิตของผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมาย

2.2 การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ให้มีความหลากหลายทั้งส่วนที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นและส่วนที่นำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อการศึกษา

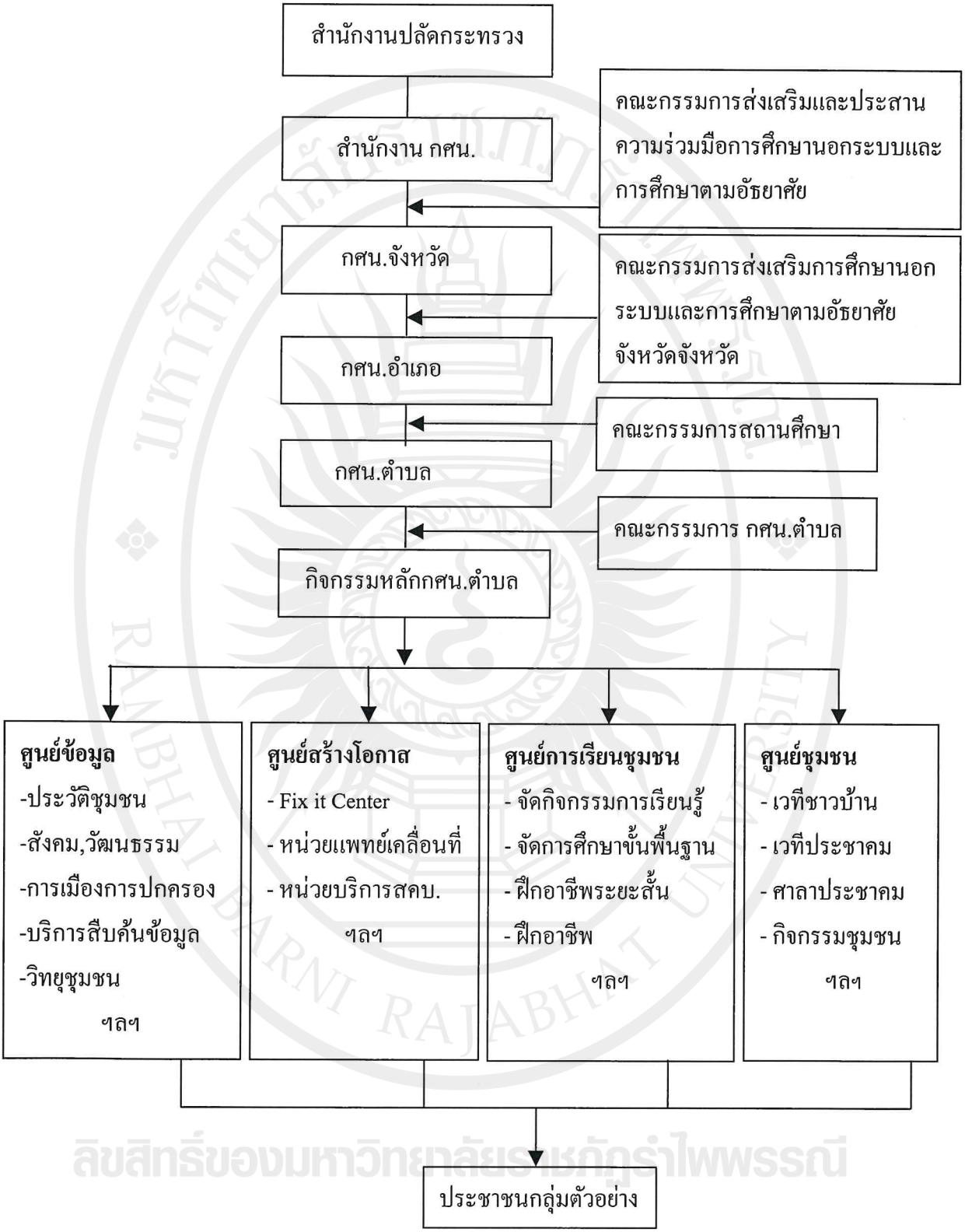
2.3 การจัดกรอบหรือแนวทางการเรียนรู้ที่เป็นคุณประโยชน์ต่อผู้เรียน

การส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

การส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษานอกระบบ ให้ดำเนินการเพื่อเป้าหมายในเรื่องดังต่อไปนี้ ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาศักยภาพกำลังคนและสังคมที่ใช้ความรู้และภูมิปัญญาเป็นฐานในการพัฒนา ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความมั่นคงและคุณภาพชีวิต ทั้งนี้ตามแนวทางการพัฒนาประเทศและภาคีเครือข่าย เกิดแรงจูงใจและมีความพร้อมในการมีส่วนร่วมเพื่อจัดกิจกรรมการศึกษาและการส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาตามอัธยาศัย ให้ดำเนินการเพื่อเป้าหมายในเรื่องดังต่อไปนี้ ผู้เรียนได้รับความรู้และทักษะพื้นฐานในการแสวงหาความรู้ที่จะเอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้เรียนได้เรียนรู้สาระที่สอดคล้องกับความสนใจและความจำเป็นในการยกระดับคุณภาพชีวิตทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์และเทียบโอนผลการเรียนกับการศึกษาในระบบและการศึกษานอกระบบ (พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. 2551 : 3 - 4) โดยกระทรวงศึกษาธิการส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ให้ความสำคัญแก่ผู้เกี่ยวข้องตามบทบาทและหน้าที่ดังนี้ ผู้เรียนซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับประโยชน์มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ และสามารถเลือกรับบริการได้หลากหลายตามความต้องการของตนเอง ผู้จัดการเรียนรู้สำหรับการศึกษานอกระบบและผู้จัดแหล่งการเรียนรู้สำหรับการศึกษาตามอัธยาศัย มีการดำเนินการที่หลากหลายตามศักยภาพเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียน โดยบูรณาการความรู้ ปลูกฝังคุณธรรมและค่านิยมที่ดีงามและผู้ส่งเสริมและสนับสนุน ซึ่งเป็นผู้ที่เอื้อประโยชน์ให้แก่ผู้เรียนและผู้จัดการเรียนรู้ มีการดำเนินการที่หลากหลายเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ส่วนราชการหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องและภาคีเครือข่ายอาจดำเนินการส่งเสริมและสนับสนุนในเรื่องสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาที่จำเป็นสำหรับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และการช่วยเหลือด้านการเงินเพื่อการจัดการศึกษานอกระบบ การจัดการศึกษา การพัฒนาวิชาการและบุคลากร การใช้ประโยชน์จากทรัพยากร

เพื่อการศึกษาและการยกย่องประกาศเกียรติคุณสำหรับผู้จัดการเรียนรู้การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย สิทธิประโยชน์ตามความเหมาะสมให้แก่ ผู้ส่งเสริมและสนับสนุน การศึกษานอกระบบ การสร้างและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนของ การศึกษาตามอัธยาศัยสามารถเข้าถึงได้ตามความเหมาะสมทรัพยากรอื่นที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการ เพื่อให้บุคคลและชุมชนได้เรียนรู้ตามความสนใจและความต้องการที่สอดคล้องกับความจำเป็น ในสังคมของการศึกษาตามอัธยาศัย หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการส่งเสริมและสนับสนุน ตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวงและเพื่อประโยชน์ในการจัดและพัฒนา การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้ส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ร่วมมือกับภาคีเครือข่าย เพื่อดำเนินการในเรื่องดังต่อไปนี้ จัดให้มีโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการเรียนรู้ เช่น แหล่งการเรียนรู้ ศูนย์การเรียนชุมชน สื่อ และเทคโนโลยีที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาส เข้าถึงการเรียนรู้ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานของภาคีเครือข่ายเพื่อให้เกิดความร่วมมือ และการพัฒนาอย่างต่อเนื่องส่งเสริม และสนับสนุนให้ภาคีเครือข่ายได้รับโอกาสในการจัดสรร ทรัพยากรและเข้าถึงแหล่งเงินทุน เพื่อการดำเนินงาน ซึ่งการศึกษานอกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัย มีโครงสร้างดังภาพประกอบ 2

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ภาพประกอบ 2 โครงสร้างการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

ที่มา : พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. 2551 : 6

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

การดำเนินการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยนั้น ให้มีคณะกรรมการส่งเสริมสนับสนุนและประสานงานความร่วมมือการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นผู้ดำเนินงาน โดยมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. กำหนดนโยบายและแผนการส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ที่สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

2. กำหนดแนวทางการดำเนินงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

3. ส่งเสริมและสนับสนุนการประสานงานระหว่างส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจและภาคเอกชนทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

4. เสนอแนะต่อรัฐมนตรีในการจัดทำและการพัฒนาระบบการเทียบโอนผลการเรียนจากการเรียนรู้ในการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

5. ปฏิบัติงานอื่นใดตามที่พระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการหรือตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย ให้คณะกรรมการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการขึ้นคณะหนึ่งเรียกว่า คณะอนุกรรมการภาคีเครือข่ายที่ประกอบด้วยภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคมที่เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จำนวนอนุกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการได้มาของประธานและอนุกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่งและการพ้นจากตำแหน่ง รวมทั้งอำนาจหน้าที่ของคณะอนุกรรมการภาคีเครือข่ายให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง และให้มีสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยขึ้นในสำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ โดยมีเลขาธิการสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งมีฐานะเป็นอธิบดีและเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการ พนักงานและลูกจ้าง และรับผิดชอบการดำเนินงานของสำนักงาน สำนักงานมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

5.1 เป็นหน่วยงานกลางในการดำเนินการ ส่งเสริม สนับสนุนและประสานงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และรับผิดชอบงานธุรการของคณะกรรมการ

5.2 จัดทำข้อเสนอแนะ นโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนและมาตรฐานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยต่อคณะกรรมการ

5.3 ส่งเสริม สนับสนุนและดำเนินการพัฒนาคุณภาพทางวิชาการ การวิจัย การพัฒนาหลักสูตรและนวัตกรรมทางการศึกษา บุคลากร และระบบข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

สถาบันวิทยบริการมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

5.4 ส่งเสริม สนับสนุน และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน การเทียบโอนความรู้และประสบการณ์และการเทียบระดับการศึกษา

5.5 ส่งเสริม สนับสนุน และประสานงานให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และองค์กรอื่น ๆ รวมตัวกันเป็นภาคีเครือข่าย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในการดำเนินงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

5.6 จัดทำข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์เครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สถานีวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษา วิทยุชุมชน ศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษา ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ ศูนย์การเรียนชุมชนและแหล่งการเรียนรู้อื่น เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างต่อเนื่องของประชาชน

5.7 ดำเนินการเกี่ยวกับการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

5.8 ปฏิบัติงานอื่นใดตามพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นที่บัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักงาน หรือตามที่รัฐมนตรีมอบหมาย

ส่วนในระดับจังหวัดให้มีคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดทุกจังหวัดดังต่อไปนี้ ในกรุงเทพมหานครให้มีคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครเป็นประธานกรรมการ ปลัดกรุงเทพมหานคร เลขาธิการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยผู้แทนกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย ผู้แทนกระทรวงแรงงาน ผู้แทนกระทรวงสาธารณสุขและผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งจำนวนแปดคนเป็นกรรมการ ซึ่งในจำนวนนี้จะต้องแต่งตั้งจากผู้ปฏิบัติงานในภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจำนวนไม่น้อยกว่าห้าคน และให้ผู้อำนวยการสำนักงานการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยกรุงเทพมหานครเป็นกรรมการและเลขานุการ ส่วนในจังหวัดอื่นให้มีคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดประกอบด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานกรรมการ ปลัดจังหวัดเกษตรจังหวัด สาธารณสุขจังหวัด แรงงานจังหวัด พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด และผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งจำนวนแปดคนเป็นกรรมการซึ่งในจำนวนนี้จะต้องแต่งตั้งจากผู้ปฏิบัติงานในภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในพื้นที่ของจังหวัดจำนวนไม่น้อยกว่าห้าคน และให้ผู้อำนวยการสำนักงานการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด

สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เป็นกรรมการและเลขานุการ คุณสมบัติวาระการดำรงตำแหน่งการพ้นจากตำแหน่งของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ และการประชุมของคณะกรรมการให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง โดยคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยกรุงเทพมหานครและคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. ให้คำปรึกษาและร่วมมือในการพัฒนาการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยกับภาคีเครือข่าย

2. ส่งเสริมและสนับสนุนภาคีเครือข่ายเพื่อจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้สอดคล้องกับนโยบายและมาตรฐานที่คณะกรรมการกำหนด

3. ติดตามการดำเนินการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของสถานศึกษาและหน่วยงานที่จัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ให้มีคุณภาพและมาตรฐานตามที่กำหนด และสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาของประเทศรวมทั้งความต้องการเพื่อการพัฒนาของท้องถิ่น

4. ปฏิบัติงานอื่นตามที่คณะกรรมการมอบหมายมีสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดทุกจังหวัด ดังต่อไปนี้ ในกรุงเทพมหานครให้มีสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยกรุงเทพมหานครเป็นหน่วยงานในสังกัดของสำนักงาน และเป็นหน่วยงานการศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานธุรการของคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยกรุงเทพมหานคร และมีอำนาจหน้าที่บริหารการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภายในกรุงเทพมหานครในจังหวัดอื่น ให้มีสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดเป็นหน่วยงานในสังกัดของสำนักงานและเป็นหน่วยงานการศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานธุรการของคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดและมีอำนาจหน้าที่บริหารการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภายในจังหวัดให้หน่วยงานการศึกษาตามวรรคหนึ่งมีผู้อำนวยการเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยกรุงเทพมหานครหรือสำนักงานสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด แล้วแต่กรณีรวมทั้งเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสังกัดสถานศึกษาที่อยู่ในพื้นที่ที่รับผิดชอบและมีฐานะเป็นผู้บริหารการศึกษาตามกฎหมายว่าด้วย ระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาตลอดจนรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการ

ของหน่วยงานดังกล่าว โดยสถานศึกษาทำหน้าที่ ส่งเสริม สนับสนุน ประสานงานและจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยร่วมกับภาคีเครือข่าย การดำเนินงานของสถานศึกษา จัดให้มีศูนย์การเรียนชุมชนเป็นหน่วยจัดกิจกรรมและสร้างกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนก็ได้ การจัดตั้ง ยุบ เลิก รวมการกำหนดบทบาทอำนาจและหน้าที่ของสถานศึกษาตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด และให้มีสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด มีการจัดโครงสร้างเป็น 7 กลุ่ม แต่ละกลุ่มมีหน้าที่รับผิดชอบดังนี้

4.1 กลุ่มอำนวยการ มีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับงานธุรการ งานสารบรรณ งานการเงินบัญชีและพัสดุงาน อาคารสถานที่ และยานพาหนะ งานเกี่ยวกับสวัสดิการ งานประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ให้บริการข่าวสารข้อมูล งานควบคุมภายใน งานบุคลากร งานนิติการ และงานศูนย์ราชการใสสะอาด

4.2 กลุ่มยุทธศาสตร์และการพัฒนา มีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดทำข้อเสนอนโยบายและยุทธศาสตร์จัดทำแผนงาน โครงการแผนปฏิบัติราชการประจำปี วิเคราะห์ค่าใช้จ่ายแผนงาน โครงการจัดทำและเสนอขอจัดตั้งจัดสรรงบประมาณประจำปี จัดทำระบบและฐานข้อมูลสารสนเทศ และรายงานสนับสนุนการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ งานเลขานุการคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด

4.3 กลุ่มส่งเสริมการศึกษานอกระบบ มีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับการส่งเสริมการศึกษาพื้นฐานนอกระบบ การศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต และการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน ส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ การเทียบโอนการศึกษางานเทียบระดับการศึกษา เป็นศูนย์ให้คำปรึกษาแนะนำ (Advice Center) การส่งเสริมงานกิจการนักศึกษา ดำเนินการเกี่ยวกับการตรวจสอบคุณวุฒิการศึกษา การจัดทำข้อมูลรายบุคคลเพื่อขอสนับสนุนงบประมาณ และการจัดทำระดับผลการเรียนเฉลี่ย (GPA) และการจัดเรียงลำดับผลการเรียน (PR)

4.4 กลุ่มส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัย มีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญา การพัฒนาห้องสมุดประชาชน การศึกษาทางสื่อสารมวลชน ศูนย์การเรียนชุมชนและการจัดนิทรรศการและเผยแพร่

4.5 กลุ่มส่งเสริมภาคีเครือข่ายและกิจการพิเศษ มีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับการส่งเสริม สนับสนุน ภาคีเครือข่ายโดยระดมสรรพกำลังจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนให้ทุกภาคส่วนของสังคมเป็นเครือข่ายร่วมจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยสนับสนุนโครงการพิเศษต่าง ๆ เช่น โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ งานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โรคเอดส์ กิจกรรมประชาธิปไตย งานลูกเสือ และยุวกาชาด

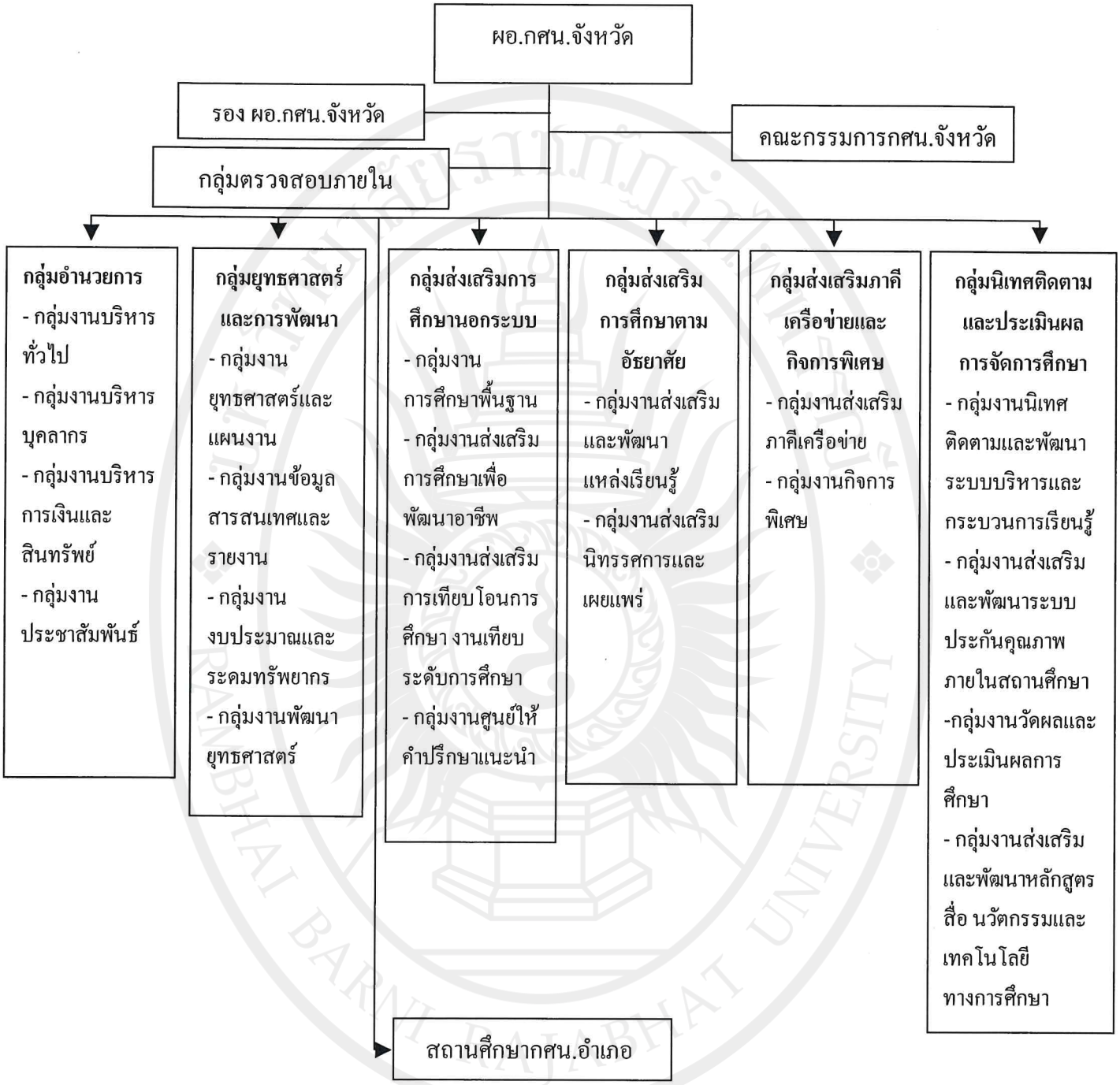
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

งานกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา งานการศึกษาเพื่อความมั่นคงของชาติและส่งเสริมสนับสนุนนโยบายของจังหวัด

4.6 กลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา มีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการบริหารและการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ส่งเสริมระบบประกันคุณภาพ การศึกษางานพัฒนาทรัพยากรบุคคล และเครือข่ายเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์การปฏิบัติงาน งานส่งเสริมและพัฒนาหลักสูตร สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การวัดผลและประเมินผลการศึกษาและการจัดการความรู้ (KM)

4.7 กลุ่มตรวจสอบภายใน มีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับการตรวจสอบการบริหารงบประมาณ การเงินการบัญชี การพัสดุ การตรวจทานการควบคุมภายในและตรวจสอบผลการดำเนินงานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดมีโครงสร้างการบริหารงาน ดังภาพประกอบ 3

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ภาพประกอบ 3 โครงสร้างสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด
ที่มา : พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. 2551 : 7

สำหรับในระดับอำเภอให้มีศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ที่จัดตั้งตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่อง การกำหนดอำนาจ และหน้าที่ของสถานศึกษา

มาตรา 18 วรรคสาม พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการกำหนดอำนาจและหน้าที่ของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จำนวน 964 แห่ง ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ มีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. ประกาศ. 2551)

1. จัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

2. ส่งเสริม สนับสนุน และประสานภาคีเครือข่าย เพื่อการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

3. ดำเนินการตามนโยบายพิเศษของรัฐบาลและงานเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ

4. จัดส่งเสริมสนับสนุนและประสานงานการจัดการศึกษาตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริในพื้นที่

5. จัดส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น

6. วิจัยและพัฒนาคุณภาพหลักสูตร สื่อ กระบวนการเรียนรู้ และมาตรฐานการศึกษานอกระบบ

7. ดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน การเทียบโอนความรู้และประสบการณ์

8. กำกับ ดูแล ตรวจสอบ นิเทศภายใน ติดตามประเมินผลและรายงานผลการดำเนินงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

9. พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

10. ระดมทรัพยากรเพื่อใช้ในการจัดและพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

11. ดำเนินการประกันคุณภาพภายในให้สอดคล้องกับระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการที่กำหนด

12. ปฏิบัติงานอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอมีโครงสร้างการบริหารงาน ดังภาพประกอบ 4

ภาพประกอบ 4 โครงสร้างศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ
ที่มา : กระทรวงศึกษาธิการ. 2551 : 52

การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล

การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552 - 2561) ได้ให้ความสำคัญเรื่องการศึกษาและการเรียนรู้ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและการเรียนรู้ของคนไทยเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคมในการบริหารจัดการเพื่อให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิต

ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยอย่างมีคุณภาพ ให้บรรลุวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ว่าคนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ กระทรวงศึกษาธิการจึงได้มีนโยบายให้มีการจัดตั้งการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลขึ้น เพื่อให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ระดับตำบล เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับประชาชน เพื่อประชาชนได้ใช้ในการแสวงหาความรู้เพื่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ ซึ่งสำนักงานการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2553 : 1 - 4, 15 - 18) ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ในการดำเนินงานของภาคส่วนต่าง ๆ ไว้ดังนี้

ความหมาย หลักการ วัตถุประสงค์ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล

1. ความหมาย

การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล หมายถึง หน่วยจัดกิจกรรมการเรียนรู้การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่ตั้งอยู่ในตำบลทุกตำบล

2. หลักการ

หลักการทำงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล ยึดชุมชนเป็นฐานในการทำงานและการเรียนรู้ โดยใช้ต้นทุนของชุมชน เช่น อาคาร สถานที่ แหล่งวิทยาการ ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรมประเพณี มีการประสานเครือข่ายในชุมชนร่วมจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยส่งเสริมสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนในชุมชนและสังคมเข้ามามีส่วนร่วมเป็นภาคีเครือข่ายในการดำเนินการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล ทั้งในฐานะผู้ให้บริการ ผู้รับบริการ มีส่วนร่วมเป็นเจ้าของ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหา บูรณาการกระบวนการเรียนรู้และจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียนและชุมชน มีคณะกรรมการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลที่เป็นคนในชุมชน ให้การส่งเสริมสนับสนุน ติดตามดูแลและร่วมประเมินผลการดำเนินงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล

3. วัตถุประสงค์

การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลจัดตั้งขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

3.1 เพื่อเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อให้ประชาชนได้รับการศึกษาตลอดชีวิตอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ

3.2 เพื่อสร้างและขยายภาคีเครือข่ายในการมีส่วนร่วมการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในชุมชน

3.3 เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของภาคีเครือข่าย

สถาบันวิทยบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

3.4 เพื่อประสานและเชื่อมโยงการดำเนินงานจัดการศึกษาร่วมกับหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชนและภาคประชาชน

บทบาทหน้าที่ของสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่มีต่อการจัดการศึกษาของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล

1. สนับสนุนสื่อการเรียนรู้
2. ร่วมพัฒนาหลักสูตรการจัดการศึกษานอกระบบ
3. จัดเวทีแสดงผลงานทางวิชาการระดับภาค
4. ร่วมพัฒนาครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล
5. วิจัยเพื่อการพัฒนาการดำเนินงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล

บทบาทหน้าที่ของสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดที่มีต่อการจัดการศึกษาของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล

1. ชี้แจงนโยบายจุดเน้นการดำเนินงาน
2. สนับสนุนงบประมาณตามแผนปฏิบัติงานประจำปีของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล
3. พัฒนาหัวหน้าการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล ครูอาสาสมัครนอกโรงเรียนและคณะกรรมการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล
4. ประสานภาคีเครือข่ายระดับจังหวัดเข้าร่วมจัดกิจกรรมระดับตำบล
5. จัดและพัฒนาระบบงานธุรการของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล
6. กำกับ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล
7. เสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานในรูปแบบต่าง ๆ

บทบาทหน้าที่ของสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอที่มีต่อการจัดการศึกษาของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล

1. สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายจุดเน้นของสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
2. สนับสนุนงบประมาณตามแผนปฏิบัติงานประจำปีของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล
3. จัดซื้อจัดหาสื่อ วัสดุอุปกรณ์ ที่จำเป็นต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการให้บริการ

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

4. พัฒนาหัวหน้าการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล ครูอาสาสมัครนอกโรงเรียน และคณะกรรมการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

5. ประสานภาคีเครือข่ายเข้าร่วมจัดกิจกรรมระดับตำบล

6. ร่วมกับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลจัดกิจกรรมการเรียนรู้

7. จัดและพัฒนาระบบงานธุรการของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล

8. นิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล

9. สรุปวิเคราะห์ผลการดำเนินงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลในระดับอำเภอ รายงานสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

10. เสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานในรูปแบบต่าง ๆ

บทบาทหน้าที่ของหัวหน้าการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล

การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล มีบทบาทสำคัญในการจัดและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนและสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ในชุมชน โดยมีหัวหน้าการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนและมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล ดังนี้

1. การวางแผน
   1.1 จัดทำฐานข้อมูลชุมชน
   1.2 จัดทำแผนพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล
   1.3 จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี
2. การจัดและส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
   2.1 จัดและส่งเสริมการศึกษานอกระบบดังนี้
      2.1.1 การส่งเสริมการรู้หนังสือ
      2.1.2 การศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
      2.1.3 การศึกษาต่อเนื่อง
   2.2 จัดและส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัย
      2.2.1 ส่งเสริมการอ่าน
      2.2.2 จัดและพัฒนาแหล่งเรียนรู้
      2.2.3 บริการข่าวสารข้อมูลและสื่อทุกประเภท

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

2.2.4 จัดและส่งเสริมกิจกรรมห้องสมุดประชาชนตำบลห้องสมุดชุมชน มุมหนังสือบ้าน

3. บริการการเรียนรู้ในชุมชนร่วมกับภาคีเครือข่าย

3.1 ศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.)

3.2 ชมรมคุ้มครองผู้บริโภคร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.)

3.3 ศูนย์การเรียนรู้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารชุมชน (ICT) ร่วมกับกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

3.4 มุมวิทยาศาสตร์เพื่อชีวิตร่วมกับสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.)

3.5 หน่วยแพทย์เคลื่อนที่ร่วมกับโรงพยาบาลสถานีอนามัย

3.6 ธนาคารเคลื่อนที่

3.7 การป้องกันบรรเทาสาธารณภัยร่วมกับกรมป้องกันบรรเทาสาธารณภัย

3.8 อำเภอเคลื่อนที่ร่วมกับอำเภอ

4. สร้างและพัฒนาภาคีเครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชน โดยการประสานขอความร่วมมือจากภาคีเครือข่าย องค์กรชุมชน ผู้รู้ ผู้ทรงคุณวุฒิ ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อร่วมเป็นอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน อาสาสมัครส่งเสริมการอ่าน เป็นต้น

5. ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ แผนงานโครงการกิจกรรมและผลการดำเนินงานของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลในรูปแบบต่าง ๆ

6. รายงานผลการปฏิบัติงาน

6.1 รายงานข้อมูลที่เกี่ยวข้องตามแบบและระยะเวลาที่กำหนด

6.2 รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล

มาตรฐานและตัวบ่งชี้การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2554 : 5 - 29) ได้เสนอมาตรฐานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ

1. ด้านบริหารจัดการประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่

1.1 อาคาร สภาพเหมาะสมมั่นคง แข็งแรง ปลอดภัย และมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้โดยมีเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้

1.1.1 สภาพอาคารอยู่ในสภาพเหมาะสมมั่นคง แข็งแรง และปลอดภัย

1.1.2 มีการจัดสภาพแวดล้อมที่สะอาด ร่มรื่น สวยงามทั้งภายในและภายนอก

1.1.3 มีพื้นที่การใช้สอยในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เพียงพอ

1.1.4 สถานที่มีความเป็นสัดส่วนหรือมีความเป็นเอกเทศ

1.1.5 มีการเปิดบริการอย่างน้อย 5 วันต่อสัปดาห์ (กิจกรรมและการบริการ)

1.1.6 สถานที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่ประชาชนสามารถมาใช้บริการได้สะดวก

1.1.7 มีระบบสาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ อินเตอร์เน็ต

1.2 สื่อ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ โดยมีเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้

1.2.1 มีสื่อการสอนและอุปกรณ์การเรียน เช่นแบบเรียน คู่มือชุดการเรียนรู้ อุปกรณ์กีฬาครอบคลุมทุกหลักสูตร

1.2.2 มีโต๊ะ เก้าอี้ หรือที่นั่งสำหรับอ่านหนังสืออย่างเพียงพอ ทั้งภายในและภายนอกสำหรับผู้ใช้บริการ

1.2.3 มีหนังสือพิมพ์ วารสาร สื่อ เอกสารสิ่งพิมพ์

1.2.4 มีที่วางหนังสือพิมพ์ มีตู้ชั้นใส่เอกสารอย่างเพียงพอ

1.2.5 มีสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น ซีดี (CD) วีซีดี (VCD) และดีวีดี (DVD)

1.2.6 มีโทรทัศน์ เครื่องเล่นซีดี (CD) วีซีดี (VCD) และดีวีดี (DVD)

1.2.7 มีชุดรับสัญญาณดาวเทียม (ETV)

1.2.8 มีอุปกรณ์สำนักงาน เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องถ่ายเอกสาร โทรศัพท์ โปรเจคเตอร์ เป็นต้น

1.2.9 มีเครื่องคอมพิวเตอร์สำหรับให้บริการอย่างน้อย 6 เครื่องพร้อมสัญญาณอินเตอร์เน็ต

1.2.10 มีเครื่องขยายเสียงเช่น เมกะโฟน (Megaphone) บล็อกโฟน (Boxphone)

1.2.11 อื่น ๆ

1.3 การบริหารงบประมาณ โดยมีเกณฑ์การพิจารณาดังนี้

1.3.1 มีแผนงาน โครงการ กิจกรรมจัดของบประมาณจากต้นสังกัด

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

1.3.2 มีแผนงาน โครงการ กิจกรรมเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากภาคีเครือข่าย

1.3.3 มีแผนการใช้งบประมาณ

1.3.4 มีการควบคุมการใช้งบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ

1.3.5 มีการรายงานผลการใช้งบประมาณ

1.3.6 อื่น ๆ

1.4 บุคลากรปฏิบัติงานครอบคลุมตามภารกิจที่กำหนด โดยมีเกณฑ์การพิจารณาดังนี้

1.4.1 มีหัวหน้าการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล อยู่ปฏิบัติงานประจำตามสัญญาจ้าง

1.4.2 มีความรับผิดชอบรู้บทบาทหน้าที่ของตนเอง

1.4.3 มีคณะกรรมการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลที่เป็นปัจจุบัน

1.4.4 มีอาสาสมัครการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล

1.4.5 มีอาสาสมัครส่งเสริมการอ่าน

1.4.6 มีครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลประเภทอื่น เช่น ครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล ครูประจำกลุ่มวิทยากรวิชาชีพ ครูสอนเสริม ครูประจำศูนย์การเรียนชุมชน ภูมิปัญญา เป็นต้น

1.4.7 มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

1.4.8 มีภาคีเครือข่ายร่วมจัดกิจกรรม

1.4.9 มีการสร้างขวัญกำลังใจให้แก่บุคลากร

2. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่

2.1 เป็นศูนย์ข้อมูลข่าวสารของชุมชน (Information Center) โดยมีเกณฑ์การพิจารณาดังนี้

2.1.1 มีการสำรวจ รวบรวม จัดเก็บข้อมูลชุมชน ครอบคลุมครบถ้วนและเป็นปัจจุบัน

2.1.2 มีการประมวลผลและจัดทำระบบฐานข้อมูลระดับตำบล

2.1.3 มีการนำเสนอข้อมูลสารสนเทศ ข่าวสาร ทั้งภายในและภายนอกชุมชนที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตในรูปแบบต่าง ๆ เช่น แผนภูมิ เอกสาร นิทรรศการ ป้ายประกาศ เป็นต้น

2.1.4 มีการเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น เว็บไซต์ เคเบิลวิทยุชุมชน วีซีดี เป็นต้น

2.1.5 มีแผนและทิศทางในการพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

2.1.6 มีแผนปฏิบัติการประจำปีของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล

2.2 เป็นศูนย์สร้างโอกาสการเรียนรู้ (Opportunity Center) โดยมีเกณฑ์การพิจารณาดังนี้

2.2.1 มีการประสานงานตามแผนการส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกับหน่วยงานภาคีเครือข่ายในพื้นที่และหน่วยงานตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) เช่น สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.) สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) กระทรวงเทคโนโลยีและการสื่อสาร เป็นต้น

2.2.2 มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับหน่วยงานภาคีเครือข่าย

2.2.3 มีการจัดมุมร่วมกับหน่วยงานตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) เช่น สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.) สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) กระทรวงเทคโนโลยีและการสื่อสาร สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) เป็นต้น

2.2.4 ร่วมกับภาคีเครือข่ายในชุมชนเพื่อเผยแพร่องค์ความรู้สู่ชุมชน

2.2.5 มีการจัดทำเว็บไซต์ (Website) การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล เพื่อเผยแพร่ข้อมูลเพื่อการเรียนรู้ของชุมชน

2.3 เป็นศูนย์การเรียนชุมชน (Learning Center) โดยมีเกณฑ์การพิจารณาดังนี้

2.3.1 มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการรู้หนังสือ

2.3.2 มีการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.3.3 มีการจัดกิจกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ

2.3.4 มีการจัดกิจกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต

2.3.5 มีการจัดกิจกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน

2.3.6 มีการจัดกิจกรรมการศึกษาตามอัธยาศัย เช่น การส่งเสริมการอ่าน จัดบริการสื่อ (สื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ วิทยุชุมชน หอกระจายข่าว (Student Channel ETV) เป็นต้น

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

2.3.7 มีการบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

2.3.8 มีการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาของชุมชนและความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย เช่น ผู้สูงอายุ เด็กเร่ร่อน เด็กออกกลางคัน ทหารกองประจำการ กลุ่มผู้ต้องขัง กลุ่มคนพิการ กลุ่มอาสาสมัคร สาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เป็นต้น

2.4 เป็นศูนย์ชุมชน (Community Center) โดยมีเกณฑ์การพิจารณาดังนี้ มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมของชุมชนอย่างต่อเนื่อง เช่น เวทีชาวบ้าน เวทีประชาธิปไตยตลาดนัดอาชีพ กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา หรือวันสำคัญอื่น ๆ เป็นต้น

3. ด้านการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่

3.1 ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล โดยมีเกณฑ์การพิจารณาดังนี้

3.1.1 ชุมชนมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนและทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

3.1.2 ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

3.1.3 ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

3.1.4 ชุมชนมีส่วนร่วมในการนิเทศติดตามผลการดำเนินการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

3.1.5 ชุมชนมีส่วนร่วมในการนำผลการประเมินมาปรับปรุงและพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

3.2 การเชื่อมโยงเครือข่ายการเรียนรู้ในตำบลและต่างตำบล โดยมีเกณฑ์การพิจารณาดังนี้

3.2.1 มีการสำรวจและรวบรวมแหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาไว้เป็นปัจจุบัน

3.2.2 มีการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่แหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาอย่างต่อเนื่อง

3.2.3 มีการจัดทำข้อตกลงความร่วมมือหรือเอกสารความร่วมมือกับเครือข่ายและผู้ที่เกี่ยวข้องในชุมชน

3.2.4 มีการใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้หรือภูมิปัญญาอย่างต่อเนื่อง

3.2.5 มีการเชื่อมโยงเครือข่ายแหล่งเรียนรู้หรือภูมิปัญญา

3.2.6 มีการสร้างแรงจูงใจให้แก่ภาคีเครือข่าย เช่น ใบประกาศเกียรติคุณ โล่รางวัล

3.3 ชุมชนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการดำเนินงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยมีเกณฑ์การพิจารณาดังนี้

3.3.1 ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนการพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

3.3.2 ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาอาคารสถานที่

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

3.3.3 ชุมชนมีส่วนร่วมในสนับสนุนงบประมาณ การจัดหาวัสดุครุภัณฑ์

3.3.4 ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดหาบุคลากรช่วยปฏิบัติงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

3.3.5 มีส่วนร่วมในการดูแลรักษา

4. ด้านการติดตามประเมินผลและรายงานผล ประกอบด้วย 2 ตัวบ่งชี้ ได้แก่

4.1 การติดตามและประเมินผล เกณฑ์การพิจารณา

4.1.1 มีแผนการติดตามผล

4.1.2 มีเครื่องมือในการติดตามผล

4.1.3 มีการดำเนินการติดตามผลและรวบรวมข้อมูลที่เป็นระบบ

4.1.4 มีเครือข่ายร่วมในการติดตามผล

4.1.5 มีการสอบถามความพึงพอใจของผู้รับบริการทุกกิจกรรมตามแผนปฏิบัติการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล

4.1.6 มีกระบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย

4.1.7 มีการนำผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลมาปรับปรุงพัฒนากิจกรรม

4.2 การสรุปผลและการรายงานผล โดยมีเกณฑ์การพิจารณาดังนี้

4.2.1 มีการรายงานผลการปฏิบัติงานตามระยะเวลาที่กำหนด

4.2.2 มีการจัดทำสรุปผลการปฏิบัติงานประจำปี

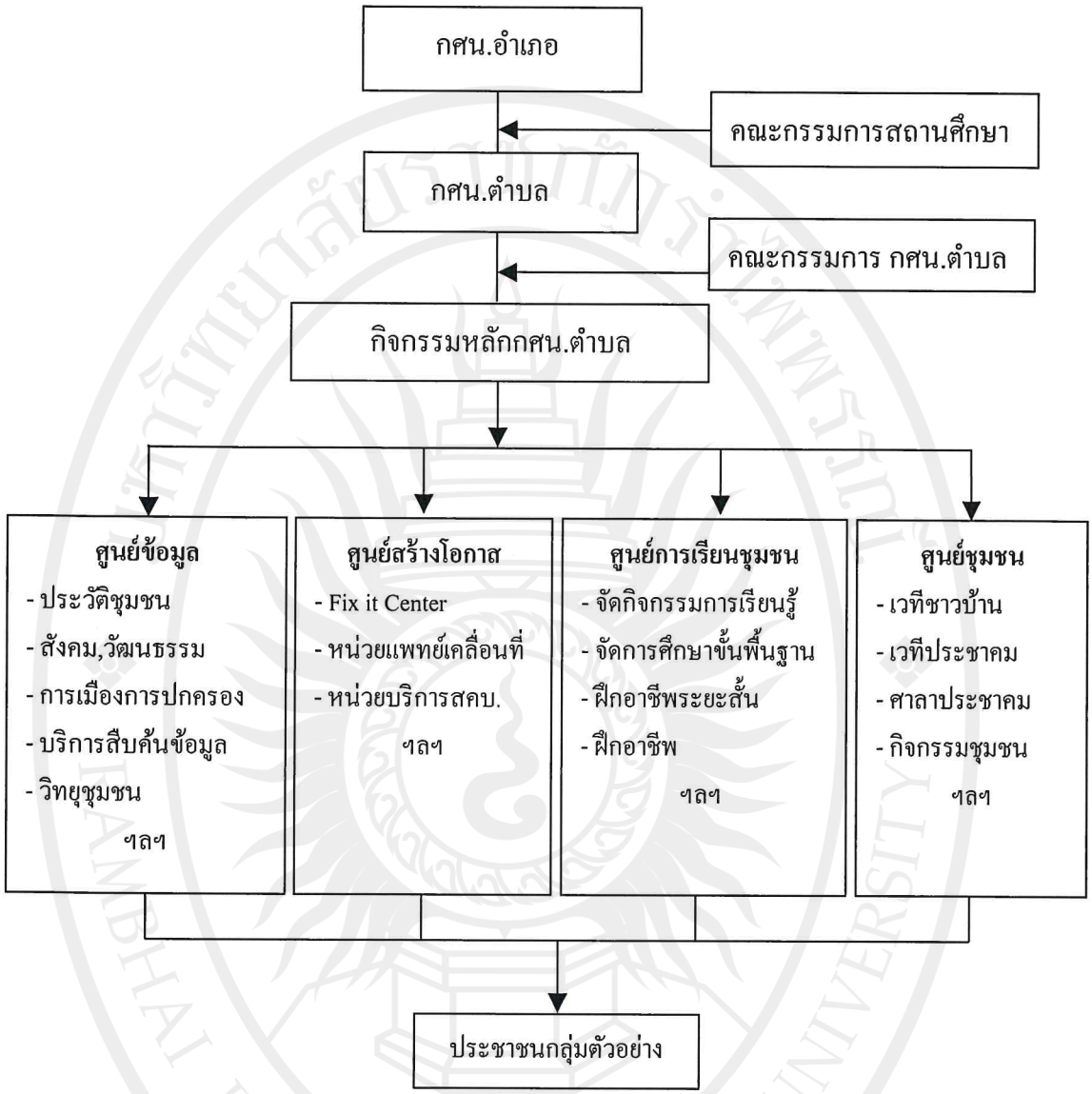
4.2.3 รายงานผลต่อคณะกรรมการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล

4.2.4 รายงานผลต่อหน่วยงานต้นสังกัด

4.2.5 รายงานผลต่อชุมชนและภาคีเครือข่าย

การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล มีโครงสร้างการบริหารงานดังภาพประกอบ 5

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ภาพประกอบ 5 โครงสร้างการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล
ที่มา : พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. 2551 : 8

ยุทธศาสตร์และจุดเน้นการดำเนินงานสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2559

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2559 : 1 - 7) กำหนดยุทธศาสตร์และจุดเน้นการดำเนินงานสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 ไว้ดังต่อไปนี้

1. ปรัชญา

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และปรัชญาคิดเป็น

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

2. วิสัยทัศน์

การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยร่วมสร้างโอกาสทางการศึกษาให้กับคนไทยอย่างเสมอภาค เท่าเทียม ทั่วถึง และมีคุณภาพ

3. พันธกิจ

3.1 จัดและส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

3.2 ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายและชุมชนในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

3.3 ส่งเสริมและพัฒนาการนำเทคโนโลยีทางการศึกษา และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

3.4 พัฒนาหลักสูตร รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อและนวัตกรรมการวัดและประเมินผลในทุกรูปแบบ

3.5 พัฒนาบุคลากรและระบบการบริหารจัดการเพื่อมุ่งสู่การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพโดยยึดหลักธรรมาภิบาลและการมีส่วนร่วม

4. เป้าประสงค์

4.1 ประชาชนผู้ด้อย ผู้พลาด และขาดโอกาสทางการศึกษาได้รับโอกาสทางการศึกษาในรูปแบบการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม

4.2 ประชาชนกลุ่มเป้าหมายพิเศษได้รับโอกาสทางการศึกษาในรูปแบบการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่เป็นไปตามสภาพปัญหา และความต้องการของแต่ละกลุ่ม

4.3 ชุมชนมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนกิจกรรมการเรียนรู้ของชุมชน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและปรัชญาคิดเป็น อาทิ หมู่บ้านตามรอยพระยุคลบาท หมู่บ้านแห่งการอ่าน บ้านหนังสือชุมชน แหล่งการเรียนชุมชน

4.4 ประชาชนได้รับการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิต และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน โดยมีการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล ศูนย์การเรียนชุมชน และแหล่งการเรียนรู้อื่นในชุมชน เป็นกลไกในการจัดการเรียนรู้

4.5 ประชาชนได้รับโอกาสในเรียนรู้และมีเจตคติทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีที่เหมาะสม สามารถประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหา และพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างสร้างสรรค์

4.6 ชุมชนมีการจัดการความรู้ของชุมชน เพื่อพัฒนาไปสู่ความมั่นคง และยั่งยืนทางเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และสิ่งแวดล้อม

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

4.7 ชุมชนทุกภาคส่วนร่วมเป็นภาคีเครือข่ายในการจัดส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

4.8 หน่วยงานและสถานศึกษาพัฒนาและนำสื่อเทคโนโลยีทางการศึกษาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มาใช้ในการเพิ่มโอกาสและยกระดับคุณภาพในการจัดการเรียนรู้

4.9 บุคลากรของหน่วยงานและสถานศึกษาได้รับการพัฒนา เพื่อเพิ่มสมรรถนะในการปฏิบัติงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอย่างทั่วถึง

4.10 หน่วยงานและสถานศึกษามีระบบการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล

5. ตัวชี้วัด

5.1 จำนวนกลุ่มเป้าหมายผู้ด้อยพลาดและขาดโอกาสทางการศึกษาที่ได้รับบริการการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

5.2 จำนวนของคนไทยกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ (กลุ่มเป้าหมายทั่วไป) กลุ่มเป้าหมายพิเศษ และกลุ่มคนไทยทั่วไป เป็นต้น ที่เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ ได้รับบริการกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่อง และการศึกษาตามอัธยาศัยที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ

5.3 ร้อยละของผู้เรียนและผู้รับบริการมีผลสัมฤทธิ์ตามจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ของแต่ละหลักสูตรกิจกรรม

5.4 ร้อยละของผู้ไม่รู้หนังสือที่ผ่านการประเมินการรู้หนังสือตามหลักสูตรส่งเสริมการรู้หนังสือ

5.5 ร้อยละของชุมชนที่มีการจัดการความรู้และกระบวนการเรียนรู้อันเป็นผลเนื่องจากการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

5.6 ร้อยละของชุมชนที่ใช้แหล่งการเรียนรู้ชุมชนในการจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน

5.7 จำนวนกลุ่มประชาชนกลุ่มเป้าหมายที่ได้รับการศึกษาอบรมในหลักสูตรภาษาอังกฤษ และภาษากลุ่มประเทศอาเซียน

5.8 ร้อยละของผู้รับการฝึกอบรมในหลักสูตร ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน ภาษากลุ่มประเทศอาเซียนและอาเซียนศึกษาที่ผ่านเกณฑ์การประเมินตามหลักสูตร

5.9 จำนวนกิจกรรมหลักสูตรที่ใช้กระบวนการเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีที่เหมาะสมเป็นกระบวนการสาระการเรียนรู้

5.10 จำนวนองค์กรภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศ ที่ร่วมเป็นภาคีเครือข่ายในการดำเนินงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

5.11 จำนวนประเภทของสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา ที่มีการจัดทำพัฒนาและนำไปใช้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้รับบริการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

5.12 จำนวนนักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไปที่เข้าถึงบริการความรู้นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยผ่านช่องทางสื่อเทคโนโลยีทางการศึกษาและเทคโนโลยีการสื่อสาร

5.13 จำนวนบุคลากรของหน่วยงานและสถานศึกษาได้รับการพัฒนาเพื่อเพิ่มสมรรถนะในการปฏิบัติงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

5.14 ร้อยละของสถานศึกษาในสังกัดที่มีระบบประกันคุณภาพภายในและมีการจัดทำรายงานการประเมินตนเอง

5.15 ร้อยละของสถานศึกษาที่ผ่านการประเมินคุณภาพของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.)

5.16 ร้อยละของหน่วยงานและสถานศึกษาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ที่มีการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการจัดทำฐานข้อมูลชุมชนและการบริหารจัดการ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยขององค์กร

5.17 ร้อยละของหน่วยงานและสถานศึกษาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ที่สามารถดำเนินโครงการ กิจกรรมตามบทบาทภารกิจที่รับผิดชอบได้สำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้โดยใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดตามแผนที่กำหนดไว้

6. ยุทธศาสตร์

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ลดความเหลื่อมล้ำสร้างโอกาสและยกระดับคุณภาพการศึกษา

1. เร่งลดจำนวนผู้ไม่รู้หนังสือ

2. มุ่งเน้นจัดการศึกษานอกระบบให้กับกลุ่มเป้าหมายทั่วไปและกลุ่มเป้าหมายพิเศษ อาทิ ประชาชนวัยแรงงานที่ไม่จบการศึกษาขั้นพื้นฐาน เด็กออกกลางคัน พื้นที่ชายขอบ ผู้ด้อยโอกาสผู้พิการ เร่ร่อน กลุ่มชาติพันธุ์ ชนกลุ่มน้อย ชายแดนใต้ แรงงานต่างด้าวที่สอดคล้องกับสภาพความต้องการและความจำเป็นของแต่ละกลุ่มเป้าหมาย

3. ยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาและการเรียนรู้การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ปรับวิธีเรียน เปลี่ยนวิธีจัดการเรียนรู้ โดยการพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาสื่อการพัฒนาสื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) การพัฒนาบุคลากรผู้เกี่ยวข้อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา การประเมินเทียบระดับการศึกษา การพัฒนาการสะสมและเทียบโอนผลการเรียนและให้ความสำคัญกับการวิจัยเพื่อการพัฒนางานในรูปแบบต่าง ๆ

4. ใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษาและเทคโนโลยีการสื่อสาร ที่ทันสมัยและเหมาะสม เป็นเครื่องมือในการสร้างและกระจายโอกาสทางการศึกษา อาทิ การจัดการศึกษานอกระบบผ่านทีวีสาธารณะติวเข้มเติมเต็มความรู้ (ETV) วิทยุกระจายเสียง สื่อสาธารณะ (Social Media) ในรูปแบบต่าง ๆ แอปพิเคชั่นบนสมาร์โฟน (Application on Smart Phone) ตลอดจนส่งเสริมให้มีการสร้างองค์ความรู้ที่หลากหลาย มีความถูกต้อง และสอดคล้องกับความจำเป็น และความต้องการของกลุ่มเป้าหมายการศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเสนอผ่านช่องทางดังกล่าว

5. สร้างค่านิยมอาชีวศึกษาเพิ่มสัดส่วนอาชีวศึกษาโดยขยายโครงการเรียนร่วมหลักสูตรอาชีวศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลายการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ทวิศึกษา การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้ครอบคลุมทุกจังหวัด

6. มุ่งเน้นการฝึกหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นในวิชาช่างพื้นฐาน ช่างไม้ ช่างปูน ช่างเชื่อม ช่างก่อสร้าง ช่างประปา ช่างไฟฟ้า เป็นต้น และวิชาชีพระยะสั้นอื่น ๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน บริบทของพื้นที่และส่งเสริมการใช้ระบบเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาอาชีพ ในอันที่จะประกอบอาชีพที่สร้างรายได้ได้จริง

7. ส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อยกระดับการศึกษา และพัฒนาศักยภาพแรงงานในจังหวัดที่มีพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ เพื่อสร้างโอกาสและศักยภาพในการสร้างงานและการพัฒนาอาชีพที่เป็นไปตามความต้องการและบริบทของพื้นที่พิเศษ

ยุทธศาสตร์ที่ 2 สร้างอุดมการณ์ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ และสร้างค่านิยมที่พึงประสงค์

1. ส่งเสริมการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อสนับสนุนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริหรือโครงการอันเกี่ยวเนื่องจากพระราชวงศ์

2. ส่งเสริมให้ชุมชนจัดตั้งหมู่บ้านเรียนรู้ตามรอยพระยุคลบาท เพื่อเสริมสร้างอุดมการณ์ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3. ส่งเสริมการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต การสร้างจิตสาธารณะ การต้านยาเสพติด ในรูปแบบกิจกรรมลูกเสือ ยุวกาชาด กิจกรรมค่าย การแข่งขันกีฬา

4. ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้เรื่องประวัติศาสตร์และข้อมูลความเป็นมาของชุมชนเพื่อสร้างสำนึกการรักถิ่นและสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

5. เร่งสร้างความรู้ ความตระหนัก และปลูกจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรมตามหลักธรรมาภิบาล ตลอดจนความรู้เรื่องกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานให้กับบุคลากรทุกระดับทุกประเภท

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

ยุทธศาสตร์ที่ 3 จัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ทุกช่วงวัยและพัฒนาคุณภาพชีวิต

1. มุ่งเน้นการส่งเสริมให้เกิดชุมชนรักการอ่าน สร้างการอ่าน เสริมการเรียนรู้ในรูปแบบหมู่บ้าน ชุมชนแห่งการอ่าน อาสาสมัครส่งเสริมการอ่าน บ้านหนังสือชุมชน

2. มุ่งเน้นการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับสถาบันครอบครัว อาทิ หลักสูตรครอบครัวการศึกษา ค่ายครอบครัว การจัดกระบวนการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุโครงการหนังสือเล่มแรก (Book-start) การส่งเสริมการอ่านสำหรับปฐมวัย บ้านหลังเรียน

3. จัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนในรูปแบบกลุ่มสนใจในเรื่องต่าง ๆ อาทิ การจัดการขยะ การประหยัดพลังงาน การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม การใช้กระบวนการเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์ สุขภาพอนามัย ความรู้เรื่องภาษาและวัฒนธรรมในกลุ่มประเทศอาเซียน ความสามัคคีปรองดองความพอเพียง

4. ดำเนินการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลด้านอาเซียนของกระทรวงศึกษาธิการที่ทำหน้าที่รวบรวมและจัดทำฐานข้อมูลพื้นฐานของศูนย์อาเซียนของหน่วยงาน ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ สังเคราะห์แนวทางการดำเนินการของศูนย์อาเซียนในแต่ละพื้นที่ และจัดทำข้อเสนอเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนามาตรฐานศูนย์ฯ

5. ส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชนเชิงรุกที่หลากหลายทันสมัย สร้างสรรค์ต่อเนื่องและตอบสนองความต้องการของประชาชนและชุมชนและความจำเป็นเร่งด่วนต่าง ๆ ของแต่ละชุมชน รวมทั้งมีการบูรณาการความรู้ในชุมชนเพื่อเชื่อมโยงกับหลักสูตรต่าง ๆ ของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และใช้ทุนทางสังคมของแต่ละชุมชนให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ โดยใช้การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลที่ดำเนินการอยู่แล้วให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาการศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษจังหวัดชายแดนภาคใต้

1. จัดและพัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมส่งเสริมการศึกษาและการเรียนรู้ที่หลากหลายและตอบสนองปัญหาและความต้องการของกลุ่มเป้าหมายรวมทั้งอัตลักษณ์และความเป็นพหุวัฒนธรรมของพื้นที่

2. พัฒนาหลักสูตรการสอนภาษาที่เป็นไปตามบริบทและความต้องการของกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่อาทิ การสอนภาษาไทยให้กับกลุ่มเป้าหมายประชาชนในพื้นที่ การสอนภาษามลายู ให้กับข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติงานในพื้นที่

3. จัดและส่งเสริมการศึกษาอาชีพเพื่อการมีงานทำให้กับประชาชนกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ที่เป็นไปตามความต้องการของตลาดแรงงานในพื้นที่

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

4. จัดและส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ เปิดโลกทัศน์เสริมสร้างสุขภาพ สร้างความมีวินัย ความรักความสามัคคี และความสมานฉันท์ การยึดมั่นในหลักคุณธรรมของสถาบันหลักของชาติให้กับกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างต่อเนื่อง

ยุทธศาสตร์ที่ 5 พัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลให้เป็นกลไกการขับเคลื่อนการจัดและส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อสร้างและกระจายโอกาส ในการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชน

1. ส่งเสริมและพัฒนาเครือข่ายการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล โดยเน้นการประสานเชื่อมโยงระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน และภาคีเครือข่ายอื่น ๆ ที่ดำเนินการในรูปแบบคณะกรรมการเพื่อการทำงานร่วมกัน การส่งต่อผู้เรียนและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ ในอันที่จะเสริมสร้างสมรรถนะสำหรับการให้บริการทางการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

2. พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลให้มีความพร้อมเกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐานด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอื่นที่เหมาะสมกับพื้นที่ เพื่อให้ความพร้อมในการให้บริการการศึกษาและการเรียนรู้ที่เป็นไปตามความต้องการของประชาชนและชุมชนและสร้างโอกาสในการเรียนรู้ได้อย่างทั่วถึง

3. พัฒนากระบวนการดำเนินงานในการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล โดยให้ความสำคัญกับการใช้วงจรคุณภาพเดมมิ่ง (PDCA) เพื่อการวางแผนการปฏิบัติงาน การติดตามประเมินผล และการนำผลมาพัฒนาการดำเนินงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลอย่างต่อเนื่อง

7. กลไกการขับเคลื่อน

7.1 ระดับสำนัก

7.1.1 จัดทำนโยบายและจุดเน้นการดำเนินงาน

7.1.2 การสื่อสารทิศทางองค์กรเพื่อสร้างความเข้าใจในการดำเนินงานตามนโยบายและจุดเน้นให้กับบุคลากรทุกระดับทุกประเภท

7.1.3 ใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการบริหารจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินการ

7.1.4 จัดทำมาตรฐานและตัวบ่งชี้การดำเนินงานเพื่อเป็นบรรทัดฐานในการนิเทศติดตามและประเมินผล

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

7.1.5 ปรับปรุง แก้ไข กฎระเบียบ แนวปฏิบัติและข้อตกลงความร่วมมือต่าง ๆ ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

7.1.6 จัดทำคู่มือแนวทางการดำเนินงานในแต่ละกิจกรรม

7.1.7 ระดมสรรพกำลังทุกภาคส่วนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

7.2 ระดับจังหวัด

7.2.1 จัดทำแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยระดับจังหวัด โดยใช้ข้อมูลจากแผนพัฒนาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ และแผนปฏิบัติการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ

7.2.2 บริหารและกำกับติดตามให้เป็นไปตามแผน

7.3 ระดับสถานศึกษา

7.3.1 จัดทำแผนพัฒนาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอและแผนปฏิบัติการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ โดยใช้ข้อมูลจากแผนพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล และแผนปฏิบัติการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล

7.3.2 ใช้ข้อมูลแผนพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลและแผนปฏิบัติการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล ในสังกัดของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ เป็นส่วนหนึ่งในการบริหารจัดการดำเนินงาน

7.3.3 สถานศึกษาขึ้นตรงจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาตามบทบาทภารกิจที่สอดคล้องกับภารกิจของพื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย ตลอดจนส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานของหน่วยงานสถานศึกษา

7.4 ระดับตำบล

7.4.1 จัดทำแผนพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลในรูปแบบแผนจุลภาค (Micro Planning) เพื่อการขับเคลื่อนงานระดับตำบล

7.4.2 ใช้แผนปฏิบัติการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลเป็นแนวทางการขับเคลื่อนงานในสถานศึกษาและเป็นกรอบแนวทางในการติดตามประเมินผล

7.4.3 ใช้ชุมชนเป็นฐานในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล ศูนย์การเรียนชุมชนและแหล่งเรียนรู้ชุมชนเป็นหน่วยจัดและให้บริการ

7.4.4 ใช้วงจรคุณภาพเดมมิ่ง (PDCA) ในกระบวนการดำเนินงาน

การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย

ในการดำเนินงานของภาคีเครือข่ายของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ตำบล ได้มีการทำงานร่วมกันในด้านต่าง ๆ ของชุมชนซึ่งรวมไปถึงการพัฒนาการศึกษาของคนในชุมชน อาจกล่าวได้ว่าการทำงานของชุมชนนั้นไม่อาจขาดทีมงานส่วนใดส่วนหนึ่งไปได้ เนื่องจากทุกส่วนมีความสำคัญในการทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนา

การมีส่วนร่วม

ประเวศ วะสี (2543 : 9 - 10) ได้กล่าวถึง ความจำเป็นที่จะต้องให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษา ว่าการศึกษาเป็นความหวังของสังคมและเป็นเสมือนต้นทางแห่งสภาพจิตใจครอบครัว วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจและสังคม เป็นกระบวนการทางการศึกษา จึงมีความเคลื่อนไหวตลอดทุกเวลา เป็นกระบวนการที่เป็นกลางทุกคนจึงสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2545 : 77 - 86) กล่าวถึง ภารกิจที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในทางวิชาการแนวการพัฒนาการศึกษาในยุคปฏิรูปที่ยึดหลักให้ผู้เรียนสำคัญที่สุด เพื่อให้เป็นคนเก่ง คนดี มีปัญญา มีความสุข มีความเป็นไทย และความเป็นสากล โดยการสร้างผู้เรียนให้มีคุณลักษณะดังกล่าวนี้ กระทำได้โดยผ่านการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งทุกฝ่ายในสังคมและชุมชนมีส่วนร่วมในด้านต่าง ๆ ได้แก่

1.1 การมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ได้เปิดโอกาสให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในท้องถิ่น สามารถกำหนดสาระของหลักสูตรส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติการพัฒนาหลักสูตรดังกล่าวนี้ เป็นไปตามแนวคิดการให้ชุมชนเป็นฐานซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อยู่ในชุมชนจากประสบการณ์จริงในสถานการณ์จริงเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้รู้ ผู้มีประสบการณ์ และสถานประกอบการในชุมชนซึ่งผู้นำชุมชน ในฐานะเป็นที่รู้จักท้องถิ่นของตนเป็นอย่างดีจะเป็นผู้มีส่วนร่วมได้ดียิ่ง

1.2 การมีส่วนร่วมในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ จำเป็นต้องมีการจัดหาและพัฒนาสื่อกระบวนการต่าง ๆ ทั้งนี้ชุมชนสามารถนำสื่อที่มีอยู่ในท้องถิ่นใช้แหล่งเรียนรู้ โดยประสานความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับพ่อแม่ ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกสถานที่และทุกเวลา รวมถึงการเข้าไปมีส่วนช่วยรัฐกับสถานศึกษาจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบในชุมชนให้เพียงพอ และมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นควบคู่กับวิทยาการสากล ขณะที่ต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้วิทยาการสากลและใช้สื่อ

สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เทคโนโลยีที่ทันสมัย การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ควรเน้น ไปที่การใช้ประโยชน์จากผู้รู้ในท้องถิ่น ทั้งนี้ผู้นำชุมชนอาจร่วมเป็นวิทยากรหรือร่วมจัดกิจกรรมในสถานศึกษา เพื่อจะได้นำประสบการณ์ ความรอบรู้ ความชำนาญ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคลดังกล่าว มาใช้ให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาและยกย่องเชิดชูผู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา รวมทั้งการสนับสนุนให้สถานศึกษาร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาสื่อการเรียน โดยใช้ภูมิปัญญาในชุมชนอีกด้วย

1.3 การมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดความรู้เพื่อพัฒนาชุมชน ในยุคปฏิรูปการศึกษาเป้าหมายของการให้การศึกษาจะไม่จำกัดแต่เฉพาะผู้เรียนหรือจำกัดแต่ภายในโรงเรียน แต่ยังรวมไปถึงการให้ความรู้ทักษะการสร้างเจตคติและจิตสำนึกร่วมกันในการพัฒนาท้องถิ่นของตน ผู้นำชุมชน จึงต้องเป็นผู้ที่รู้จักประสาน เชื่อมโยงกับแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ รวมทั้งสถานศึกษา โดยอาจขอความร่วมมือในการแนะนำเทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อเพิ่มผลผลิตในชุมชนขอวิทยากรให้ความรู้หรือขอความร่วมมือให้สถานศึกษาทำการค้นคว้าวิจัยในหัวข้อที่เป็นปัญหาของชุมชน หรือเข้าไปให้ความร่วมมือกับโครงการที่สถานศึกษา หรือหน่วยงานอื่นจัดขึ้นเพื่อพัฒนาความเป็นอยู่ของชุมชน

1.4 การมีส่วนร่วมในการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เนื่องจากการศึกษาต้องเป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต คนในชุมชนทุกคนควรที่จะมีโอกาสได้เรียนรู้ทักษะการเรียนรู้ เพื่อจะได้พัฒนาตนเองและสังคมได้ผู้นำชุมชนต้องมีบทบาทในการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ชุมชน หรือศูนย์การเรียนรู้ท้องถิ่นด้วยการเชื่อมโยง และแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระหว่างสถานศึกษาท้องถิ่นและชุมชน

2. การมีส่วนร่วมทางการบริหาร จากหลักการบริหารสถานศึกษาที่ใช้โรงเรียน เป็นฐาน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนการบริหารและการดำเนินงานในระดับท้องถิ่น จึงกำหนดให้การปฏิบัติเสร็จสิ้นที่สถานศึกษาให้มากที่สุด โดยคำนึงถึงความมีอิสระและคล่องตัวเป็นสำคัญ ผู้นำชุมชนและประชาชนในท้องถิ่นสามารถเข้าไปมีส่วนร่วม โดยทำหน้าที่เป็นกรรมการได้ทั้งในระดับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา รวมทั้งเข้าไปมีส่วนร่วมทางอื่น ได้แก่

2.1 การมีส่วนร่วมในฐานะกรรมการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดเรื่องคณะกรรมการสถานศึกษาที่มีหน้าที่ในการกำกับ ดูแล ส่งเสริม สนับสนุนการบริหารจัดการศึกษา โดยคำนึงถึงการบริหารและการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ผู้นำชุมชนสามารถเข้าไปร่วมเป็นกรรมการได้ทั้งในระดับเขตพื้นที่การศึกษาและระดับสถานศึกษา ซึ่งภาระหน้าที่ของคณะกรรมการทั้งสองระดับมีอย่างกว้างขวางตั้งแต่การกำหนดแผนนโยบายการดำเนินกิจกรรม ไปจนถึงการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล รวมทั้งเป็นผู้สะท้อน

สถาบันวิทยบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นตลอดจนประสานประโยชน์ ในการจัดการศึกษาในสถานศึกษานั้น ๆ สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพได้มากที่สุด

2.2 การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ตรวจสอบคุณภาพการศึกษาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เป็นวิธีที่ทำให้สถานศึกษามีมาตรฐานและถือเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยสถานศึกษาจะต้องจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และจะต้องเปิดเผยรายงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาประจำปีต่อสาธารณชนซึ่งในการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาสถานศึกษาจะต้องให้ข้อมูลเพิ่มเติมรวมทั้งเชิญผู้ปกครองและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษาร่วมให้ข้อมูลการจัดการศึกษา ผู้นำชุมชนจึงมีบทบาทสำคัญยิ่งทั้งในด้านการให้ข้อมูลเพิ่มเติมสำหรับการประเมินภายนอกและติดตามรายงานการประเมินคุณภาพทั้งรายงานประจำปีของสถานศึกษาและรายงานการตรวจสอบคุณภาพทุกห้าปี

2.3 การมีส่วนร่วมในฐานะผู้สนับสนุนการศึกษาทางเลือกผู้นำชุมชน มีหน้าที่ดูแลให้สมาชิกในชุมชนทุกคนได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และให้ความสำคัญเป็นพิเศษแก่คนพิการผู้ด้อยโอกาสและผู้มีความสามารถพิเศษ โดยที่การศึกษาจะเป็นในรูปแบบการศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบหรือการศึกษาตามอัธยาศัย และอนุญาตให้มีการเทียบโอนระหว่างกันได้ ขณะเดียวกันพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ก็เปิดโอกาสให้บุคคล ครอบครัว องค์กร ชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ๆ มีสิทธิ์จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในศูนย์การเรียนและได้รับสิทธิประโยชน์บางประการจากรัฐ ผู้นำชุมชนจึงมีหน้าที่ในการให้การสนับสนุนบุคคล ครอบครัว หรือองค์กรในชุมชนที่ต้องการจัดการศึกษาทางเลือกนี้ โดยที่การจัดการศึกษาในลักษณะดังกล่าว จะต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่ประกาศในกฎกระทรวงและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

2.4 การมีส่วนร่วมในฐานะผู้สร้างแรงจูงใจเพื่อการศึกษา ผู้นำชุมชนอาจทำหน้าที่เป็นผู้ให้ข้อมูล ให้คำแนะนำ ประสานงานกับหน่วยงานเพื่อหาทางช่วยเหลือ เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับการสนับสนุนผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ ได้แก่ ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส และผู้ที่มีความสามารถพิเศษ โดยการจัดสรรงบประมาณ และทรัพยากรทางการศึกษาเป็นพิเศษนั้น นอกจากนี้ผู้นำชุมชนจะต้องเป็นผู้ส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต ให้แก่สมาชิกในชุมชนด้วย เช่นแนะนำแหล่งเรียนรู้หรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่หน่วยงานสถาบันทั้งภาครัฐและภาคเอกชนจัดขึ้น อันจะเป็นประโยชน์สำหรับ การเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลและสังคมท้องถิ่น

3. การมีส่วนร่วมทางการเงินและการลงทุนเพื่อการศึกษา ผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมด้านต่าง ๆ ได้แก่

3.1 เป็นผู้ร่วมระดมทุนเพื่อการศึกษา การปฏิรูปการศึกษาจำเป็นจะต้องอาศัยทรัพยากรและสรรพกำลังทั้งปวงจากท้องถิ่น ผู้นำชุมชนสามารถมีส่วนร่วมในการช่วยระดมทุนเพื่อการศึกษาโดยเป็นผู้จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา บริจาคทรัพย์สินและทรัพยากรอื่น ๆ ให้แก่สถานศึกษาและมีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาตามความเหมาะสมและความจำเป็น

3.2 เป็นผู้ริเริ่มและสนับสนุนการจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาของชุมชนจัดการศึกษาให้สมาชิกชุมชนทุกคนได้รับสิทธิเสมอภาค และได้รับโอกาสศึกษาต่อตามกำลังความสามารถได้อย่างสูงสุด ไม่จำเป็นต้องใช้จ่ายมาก ปัจจุบันรัฐได้ให้การสนับสนุนเป็นพิเศษ ด้านการเงินและอุปกรณ์สำหรับผู้เรียนที่พิการและได้จัดกองทุนสำหรับผู้ด้อยโอกาส กองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวันในสถานศึกษา แต่การขอความช่วยเหลือจากรัฐแต่เพียงฝ่ายเดียวย่อมไม่เพียงพอผู้นำชุมชนอาจใช้วิธีต่าง ๆ ในการระดมทุนเพื่อสร้างแรงจูงใจให้เกิดความร่วมมือ ร่วมใจจากชุมชน สถานประกอบการและภาคเอกชนโดยจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาของชุมชนขึ้นเอง กองทุนดังกล่าวควรมีวัตถุประสงค์ที่จะช่วยเหลือแก่สมาชิกชุมชนในด้านการศึกษาให้ชัดเจน

3.3 ร่วมติดตามการใช้เงินกองทุนให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในการร่วมระดมทุนให้สถานศึกษาได้มีเงินสนับสนุนการดำเนินงานด้านการศึกษาเป็นบทบาทที่สำคัญ ขณะเดียวกันภายหลังการร่วมระดมทุนให้สถานศึกษาแล้วผู้นำชุมชนก็สามารถมีส่วนร่วมในการเสนอและติดตามให้การใช้จ่ายเงินดังกล่าวเป็นไปอย่างโปร่งใสและเกิดประโยชน์สูงสุด

อุทัย บุญประเสริฐ (2545 : 189 - 191) กล่าวว่า การบริหารโดยใช้หลักการกระจายอำนาจการมีส่วนร่วมและคืนอำนาจให้กับประชาชน และการบริการตนเองเป็นหลักการบริหารจัดการศึกษา ซึ่งจะเป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่จะช่วยในการประกันคุณภาพการศึกษาโดยการกระจายอำนาจหรือโอนอำนาจจากหน่วยงานของรัฐและท้องถิ่น ไปยังสถานศึกษาซึ่งอยู่ใกล้ชิดจากผู้เรียนมากที่สุด โดยให้ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน สามารถร่วมและครอบคลุมการศึกษา โดยรับผิดชอบตัดสินใจเกี่ยวกับงบประมาณ บุคลากร และหลักสูตรด้วยตนเองเพื่อนำไปสู่บทเรียนที่มีคุณภาพ

นรินทร์ ชัยพัฒนพงศา (2546 : 14 - 15) ให้ความหมายไว้ว่า การมีส่วนร่วมหมายถึงการที่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดที่ไม่เคยเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ หรือเข้าร่วมการตัดสินใจ หรือเคยเล็กน้อยได้เข้าร่วมด้วยมากขึ้น เป็นไปอย่างมีอิสรภาพเสมอภาคมิใช่เพียงในส่วนร่วมอย่างผิวเผินแต่เข้าร่วมด้วยอย่างแท้จริงมากขึ้น และการเข้าร่วมนั้นต้องเริ่มตั้งแต่แรกจนถึงขั้นสุดท้ายของโครงการ ซึ่งได้ให้หลักการพื้นฐานของการมีส่วนร่วมไว้ 8 ประการ ดังนี้

1. ต้องคิดว่ามนุษย์มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าเทคโนโลยีที่จะนำมาใช้เพราะถ้ามนุษย์ไม่มาร่วมคิด ร่วมรับรู้ ร่วมเข้าใจเพียงพอก็อาจไม่เกิดประโยชน์ เท่าที่ควรหรืออาจใช้เพื่อทำลายเพื่อนมนุษย์ด้วยกันเองและสิ่งแวดล้อมได้

2. เชื่อว่ามนุษย์ต่างมีความคิดและมีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน

3. เชื่อว่าทุกคนไม่ได้ชั่วดีมาตั้งแต่เกิด โดยเหตุที่เขายากจนอยู่นั้นมิใช่จากกรรมเก่า

4. เชื่อว่าชาวชุมชนต่าง ๆ มักมีภูมิปัญญาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของตนในระดับหนึ่งบางเรื่องที่ชาวชุมชนยึดถือจึงต้องค่อย ๆ ให้ปรับตัวผสมผสานกับวิทยาการภายนอก

5. เชื่อว่าตนต่างกับชาวบ้านอยู่ไม่น้อยและชาวบ้านเองก็แตกต่างกันอยู่บ้าง

6. ต้องคิดว่ามนุษย์มีความสามารถพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนให้ดีได้ ถ้าได้รับโอกาสที่จะร่วมคิด ร่วมเข้าใจ และร่วมจัดการเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม

7. อาจใช้การมีส่วนร่วมในหลายรูปแบบ เช่น รูปแบบโดยตรงคือมีส่วนร่วมโดยตัวบุคคลและแต่ละบุคคล หรือประชาชนก่อตั้งองค์กรขึ้นมามีส่วนร่วมหรือให้มีตัวแทนมามีส่วนร่วมโดยอ้อม ซึ่งย่อมขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละพื้นที่

8. การมีส่วนร่วมยิ่งมีเพิ่มขึ้น เมื่อมีสภาพที่เหมาะสมคือประชาชนในท้องถิ่นมีความรู้สึกว่าเขาได้ควบคุมโชคชะตาของตัวเองมีอิสรภาพ ได้รับความเสมอภาคและได้รับความจริงใจให้มีส่วนร่วมต้องมีความสามารถพอที่จะมีส่วนร่วมด้วยได้มีการสื่อสาร 2 ทาง เพื่อให้ผู้มีส่วนร่วมได้รับรู้ข้อมูลอย่างถูกต้องและสมบูรณ์ ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมรับทราบ ร่วมคิดมีทัศนคติที่ดีต่อเจ้าหน้าที่โครงการมากยิ่งขึ้น เมื่อเข้ามามีส่วนร่วมแล้วไม่กระทบกระเทือนสถานภาพในหน้าที่การงานหรือทางสังคมให้ลดน้อยลง ไม่ทำให้ประชาชนเสียค่าใช้จ่ายมากเกินกว่าผลตอบแทนที่เขาประเมินว่าจะได้รับ และต้องมีกลวิธีแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างโครงการและผู้มีส่วนได้เสียเป็นอย่างดี

ยงยุทธ พนาสนธิ์ (2546 : 24 - 26) ได้กล่าวถึง การมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานมีประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. หลักการมีส่วนร่วมโรงเรียนและชุมชนควรมีการปฏิสัมพันธ์ที่อยู่ในลักษณะเท่าเทียมกัน โรงเรียนต้องรับฟังความคิดเห็น ความต้องการ และปัญหาของชุมชน พร้อมทั้งให้ข้อมูลของโรงเรียน เช่น ศักยภาพในด้านต่าง ๆ ของโรงเรียน ให้ชุมชนได้รับทราบถึงสิ่งเหล่านี้ทำให้ชุมชนและโรงเรียนเกิดความเข้าใจร่วมกันมีความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวกันจนทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

2. รูปแบบการมีส่วนร่วมโรงเรียนควรเปิดรั้วโรงเรียนออกสู่ชุมชนหาทางสร้างความร่วมมือกับชุมชนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและดำเนินชีวิตร่วมกัน ควรพัฒนา

โรงเรียนให้มีลักษณะเป็นประชาคมของชุมชนอย่างแท้จริง กล่าวคือทำให้โรงเรียนเป็นศูนย์รวมของคนในชุมชนเพื่อการแก้ไขปัญหาพัฒนาสังคมและโรงเรียนไปพร้อม ๆ กัน ครูจึงควรเป็นบุคคลที่ทำงานแบบไม่มีเวลาตายตัว รู้และเข้าใจชุมชนเป็นอย่างดี และสามารถผนวกเรื่องราวของชุมชนไว้ในบทเรียนในชั้นเรียนได้ และถ้าครูเป็นบุคคลในชุมชนจะเป็นการดียิ่ง

3. หลักสูตรสถานศึกษาที่ดี คือหลักสูตรที่สามารถประสานสัมพันธ์โรงเรียนกับชุมชนได้ด้วยเหตุนี้โรงเรียนต้องเปิดโอกาสและกระตุ้นให้คนในชุมชนเข้ามามีบทบาทและภาระหน้าที่ในการบริหารหลักสูตรวิเคราะห์เนื้อหาสาระของบทเรียนมีความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน สภาพปัญหา และเงื่อนไขของชุมชนเพียงใด

4. การบริหารโรงเรียนเมื่อโรงเรียนสามารถพัฒนาตนเองจนเป็นประชาคมของชุมชนได้แล้วควรเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทในการบริหารโรงเรียนด้วย เช่น ร่วมกำกับดูแลการบริหารโรงเรียน ร่วมกำกับดูแลคุณภาพของครู ร่วมกำหนดคุณลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับเด็กในชุมชน

จินตนา สุจจานันท์ (2549 : 48 - 49) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการดำเนินงานรวมพลังประชาชนกับองค์กรของรัฐหรือองค์กรเอกชน เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาหรือแก้ปัญหาของชุมชนโดยให้สมาชิกเข้ามาร่วมวางแผนปฏิบัติและประเมินงาน เพื่อแก้ปัญหาของชุมชนและยังให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วมและประเภทของการมีส่วนร่วมของประชาชนดังนี้ คือ

1. ช่วยให้ประชาชนยอมรับโครงการมากขึ้นเนื่องจากเป็นโครงการที่ตรงกับปัญหาและความต้องการของประชาชน

2. ประชาชนมีความรู้สึกผูกพันรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการมากขึ้น

3. การดำเนินงานของโครงการได้รับความร่วมมือจากประชาชนมากขึ้น

4. โครงการให้ประโยชน์แก่ประชาชนมากขึ้นและมีการระดมทรัพยากรเพื่อการพัฒนามากขึ้น

5. ช่วยพัฒนาขีดความสามารถของประชาชนมากขึ้น

ประเภทของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมที่แท้จริง (Genuine Participation) เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งจบโครงการ เริ่มตั้งแต่ร่วมศึกษาปัญหาและความต้องการ ร่วมหาวิธีแก้ปัญหา ร่วมวางนโยบายและแผนงาน ร่วมตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่และร่วมปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้และร่วมประเมินผลโครงการ

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

2. การมีส่วนร่วมที่ไม่แท้จริง (Nongenuine Participation) เป็นการมีส่วนร่วมเพียงในส่วนเฉพาะผู้เข้าร่วมในการปฏิบัติตามโครงการที่ได้มีการกำหนดไว้แล้ว เช่น การเข้าเป็นสมาชิกหรือการร่วมเสียสละแรงงาน

นอกจากนี้ยังได้มีแบ่งระดับการมีส่วนร่วมออกเป็น 7 ระดับ ดังนี้

1. การถูกบังคับ การมีส่วนร่วมลักษณะนี้ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการเพราะถูกบังคับโดยไม่มีทางหลีกเลี่ยง

2. การถูกหลอกล่อ การมีส่วนร่วมลักษณะนี้ประชาชนจะถูกล่อใจด้วยผลประโยชน์เป็นในรูปของค่าจ้างแรงงาน หรือความสะดวกสบายบางอย่าง แต่เบื้องหลังจริง ๆ แล้วเป็นการหาเสียงของนักการเมืองที่ยื่นโครงการมาล่อเท่านั้น

3. การถูกชักชวน การมีส่วนร่วมลักษณะนี้ประชาชนถูกชักชวนให้เข้าร่วมโครงการที่ถูกคิดและวางแผนจากทางราชการ แล้วถึงชักชวนให้ประชาชนร่วมมือ โดยประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ ว่าเป็นโครงการที่ดีขอให้ประชาชนให้ความร่วมมือ

4. การถูกสัมภาษณ์แล้ววางแผนให้การมีส่วนร่วมลักษณะนี้ผู้ที่วางแผนโครงการจะสำรวจปัญหาความต้องการของประชาชน โดยการประชุม และสัมภาษณ์ แต่การตัดสินใจว่าปัญหาคืออะไรจะวางแผนแก้ปัญหาอย่างไร และปฏิบัติการอย่างไรยังอยู่ที่การตัดสินใจของทางราชการ

5. การมีโอกาสเสนอความคิดเห็นการมีส่วนร่วมลักษณะนี้ประชาชนเริ่มเข้าไปมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นที่เกี่ยวกับการวางโครงการและการดำเนินการตามโครงการแต่การตัดสินใจยังเป็นของส่วนราชการ

6. การมีโอกาสเสนอโครงการการมีส่วนร่วมลักษณะนี้ประชาชนมีโอกาสเสนอโครงการราชการกับประชาชนจะมีการปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิดประชาชนจะมีโอกาสตัดสินใจว่าปัญหาของตนคืออะไรจะแก้ไขได้อย่างไร วิธีใดที่ดีที่สุด จนกระทั่งมีสิทธิเสนอโครงการและเข้าร่วมปฏิบัติในโครงการ

7. การมีโอกาสตัดสินใจ การมีส่วนร่วมลักษณะนี้ประชาชนจะเป็นผู้ตัดสินใจทุกเรื่องตั้งแต่การวางแผน การปฏิบัติตามแผน

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ฝ่ายหนึ่ง ฝ่ายใด ที่ไม่เคยเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ หรือเข้าร่วมการตัดสินใจ หรือเคยเล็กน้อยได้เข้าร่วมด้วยมากขึ้น เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาหรือแก้ปัญหาของชุมชน โดยให้สมาชิกเข้ามาร่วมวางแผนปฏิบัติ และประเมินงานเพื่อแก้ปัญหาของชุมชน ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาในด้าน เช่น การมีส่วนร่วมในทางวิชาการ การมีส่วนร่วมทางการบริหาร การมีส่วนร่วมทางการเงิน และการลงทุนเพื่อการศึกษา

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ภาคีเครือข่าย

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2551 : 26 - 27, 48) ให้ความหมายของภาคีเครือข่ายเรียนรู้ไว้ว่า เครือข่ายการเรียนรู้ หมายถึง การประสานแหล่งความรู้ต่าง ๆ เข้าด้วยกันเพื่อรับและส่งหรือถ่ายทอดความรู้ประเภทต่าง ๆ ไปยังประชาชนอย่างต่อเนื่องและตลอดเวลา และเครือข่ายการเรียนรู้คือ การจัดและเชื่อมโยงแหล่งการเรียนรู้ให้เป็นระบบเพื่อให้ประชาชนมีโอกาสได้เรียนรู้อย่างกว้างขวาง และต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้เพื่อขยายบริการการศึกษา แลกเปลี่ยนและกระจายความรู้ ข้อมูลข่าวสารไปสู่วงกว้างได้รวดเร็วและการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนและกระจายความรู้ทั้งที่เป็นภูมิปัญญา และองค์ความรู้ใหม่ให้กับชุมชนและยังได้กล่าวถึง การจัดการความรู้ ว่าคือกระบวนการรวบรวมการจัดระบบการแลกเปลี่ยนและการประยุกต์ใช้ความรู้ในองค์กร โดยการพัฒนาจากระบบข้อมูลไปสู่สารสนเทศเพื่อก่อให้เกิดความรู้และปัญญา ซึ่งจะทำให้ทุกคนในองค์กรมีความสามารถเข้าถึงความรู้และพัฒนาตนเอง ให้เป็นผู้รู้ สามารถนำความรู้ไปใช้ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้การคิดวิเคราะห์และการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนความรู้ โดยให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่าการที่สมาชิกทุกคนของหน่วยงานหรือองค์กรมาร่วมกันดำเนินการอย่างใด อย่างหนึ่ง โดยในการดำเนินการนั้นมีลักษณะของกระบวนการ (Process) มีขั้นตอนที่มุ่งหมายจะให้เกิดการเรียนรู้ (Learning) อย่างต่อเนื่องมีพลวัต (Dynamic) กล่าวคือ มีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ มีการแก้ไขปัญหาร่วมกันกำหนดแผนงานใหม่ ๆ เพื่อสร้างความยั่งยืนในความสัมพันธ์ของทุกฝ่ายที่เข้าร่วมดำเนินการการมีส่วนร่วมก่อให้เกิดผลดีต่อการขับเคลื่อนองค์กรหรือเครือข่าย เพราะมีผลในทางจิตวิทยาเป็นอย่างยิ่งกล่าวคือ ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมย่อมเกิดความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการบริหาร ความคิดเห็นถูกรับฟังและนำไปปฏิบัติ เพื่อการพัฒนาเครือข่าย และที่สำคัญผู้ที่มีส่วนร่วมจะมีความรู้สึกเป็นเจ้าของเครือข่าย ความรู้สึกเป็นเจ้าของจะเป็นพลังในการขับเคลื่อนเครือข่ายที่ดีที่สุด

พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2551 : 3) ให้ความหมายไว้ว่า ภาคีเครือข่าย หมายถึง บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และองค์กรอื่น ๆ รวมทั้งสถานศึกษาอื่นที่มิได้สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่มีส่วนร่วม หรือมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมใน 5 ด้าน ดังนี้

ด้านการวางแผน

การวางแผนการศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนนั้น มีความสำคัญในการวางแผนการดำเนินการว่าในจะดำเนินกิจกรรมใดบ้างและจะดำเนินการไปในทิศทางใด

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และคณะ (2544 : 25 - 26) กล่าวว่า วิธีการวางแผนโครงการในรูปแบบต่าง ๆ ที่ใช้กันอยู่ทั่วไปนั้นมีหลายแบบหลายวิธีด้วยกัน แต่ละแบบแต่ละวิธีก็มุ่งที่จะให้การดำเนินงานตามโครงการนั้นบรรลุเป้าหมายหรือบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ วิธีวางแผนแต่ละโครงการจะพยายามทำให้เป็นสิ่งที่เข้าใจง่าย กำหนดลำดับขั้นตอนต่าง ๆ ในการดำเนินงานต่าง ๆ อย่างชัดเจนกำหนดให้เห็นชัดว่าจะต้องทำสิ่งที่เข้าใจก่อนหลังอย่างไร เมื่อตรวจดูแผนหรืออ่านโครงการนั้น โดยตลอดแล้วให้ประสบความสำเร็จจะทำอย่างไรด้วยวิธีใด ในการดำเนินงานนั้นจะต้องใช้ทรัพยากรคน ใช้เงิน ใช้วัสดุอุปกรณ์ วัตถุดิบ และสิ่งอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ มากน้อยเพียงใด นอกจากนั้นยังบอกให้ทราบอีกด้วยว่า ถ้าต้องการดูหรือพิสูจน์ว่าโครงการนั้นประสบความสำเร็จบรรลุจุดมุ่งหมายหรือไม่มากน้อยเพียงใด ให้ดูวิธีไหน ดูจากอะไรหรือพิจารณาอย่างไร สิ่งเหล่านี้ในการวางแผนโครงการแต่ละครั้งผู้วางแผนหรือผู้รับผิดชอบการวางแผน จะต้องพยายามกำหนดให้ชัดเจนมองเห็นลำดับขั้นตอนที่แน่นอน มองเห็นความสัมพันธ์ในลำดับก่อนหลังความสอดคล้องต่อเนื่องของลำดับ ในการดำเนินงานในส่วนต่าง ๆ อย่างชัดเจนสามารถเข้าใจได้โดยตลอด ช่วยให้พิจารณาโครงการตัดสินใจได้โดยสะดวกยิ่งขึ้น ช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถวางแผนปฏิบัติงานสามารถนำแผนออกปฏิบัติได้สะดวกด้วยความเข้าใจอย่างชัดแจ้ง ไม่คลุมเครือ

เสาวนิตย์ ชัยมุสิก (2545 : 2) ให้ความหมายของการวางแผนไว้ว่า การวางแผน หมายถึงงานทุกด้านขององค์กรที่ได้กำหนดขึ้นอย่างมีเหตุผล มีแบบแผนและระเบียบวิธีหรือขั้นตอนที่เป็นระบบที่บุคลากรใช้เป็นเครื่องมือหรือแนวทางดำเนินงานขององค์กร และการวางแผน คือการเตรียมการหรือคาดการณ์ไว้ล่วงหน้าทำให้ผู้บริหารมีความพร้อมที่จะปฏิบัติงานหรือกระทำอะไรบางอย่างในอนาคต

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546 : 16 - 17) ได้กล่าวถึง การวางแผนอย่างเป็นขั้นตอนว่าเมื่อได้ทางเลือกต่าง ๆ ที่นำไปสู่เป้าหมายจะมีการวางแผนอย่างเป็นขั้นตอน รู้ว่าเวลาใดควรทำอะไรที่ไหน อย่างไร อาจมีการกำหนดเป้าหมายย่อย ๆ หลาย ๆ เป้าหมายที่ต้องทำให้สำเร็จทั้งหมดเป้าหมายใหญ่จึงบรรลุ การคิดเชิงกลยุทธ์ในเรื่องเล็ก ๆ อาจเป็นการวางแผนในความคิดส่วนเรื่องใหญ่ ๆ เช่น การวางแผนกลยุทธ์ในระดับองค์การจะประกอบด้วยปัจจัยสำคัญสองส่วน คือ ส่วนที่หนึ่งเป้าหมาย (Ends) หรือจุดหมายที่ต้องการไปถึง และส่วนที่สองวิถีทางหรือแนวทางปฏิบัติ (Means) เพื่อบรรลุจุดหมายนั้น แผนกลยุทธ์ที่กำหนดไว้ล่วงหน้าจะนำไปสู่อนาคตที่พึงประสงค์ โดยจะเขียนออกมาเป็นขั้นตอนที่ชัดเจน

เมตต์ เมตต์การุณ์จิต (2547 : 277 - 280) ที่ให้ความหมายของ การวางแผนไว้ว่าการวางแผน หมายถึง การตัดสินใจไว้ล่วงหน้าว่าในอนาคตจะทำอะไร จะมีวิธีการดำเนินการ

อย่างไร และใครจะเป็นผู้รับผิดชอบเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการนำความรู้ทางนโยบายและแผนมาประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติ ความสำเร็จของการวางแผน คือ แผนปฏิบัติงานประกอบด้วยสาระสำคัญดังนี้ คือ

1. เป็นเรื่องที่ต้องการให้เกิดในอนาคต

2. การกำหนดผลลัพธ์ (Result) ซึ่งมีชื่อเรียกต่าง ๆ กันได้แก่ เป้าหมายรวม (Goals) วัตถุประสงค์ (Objectives) และเป้าหมายเฉพาะ (Targets)

2.1 เป้าหมายรวม เป็นความมุ่งหมายส่วนรวมขององค์การ

2.2 วัตถุประสงค์ แสดงความมุ่งหมายของหน่วยงานและโครงการขององค์การ

2.3 เป้าหมายเฉพาะ เป็นความมุ่งหมายที่เฉพาะเจาะจง มักกำหนดเป็นเชิงปริมาณ หรือเป้าหมายที่วัดได้

3. การกำหนดแนวทางในการปฏิบัติหรือวิธีดำเนินการ (Procedure)

เฮเลน เรโนลด์ และแมรี่ อี ทราเมล (มปป. : 50 - 51) กล่าวถึง จำเป็นที่ต้องวางแผนของแต่ละวันไม่อย่างนั้นแล้วก็จะจมอยู่กับงานที่ทยอยมากองสุมอยู่บนโต๊ะ เพราะเมื่อไม่วางแผนก็จะใช้เวลาไปในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น แทนที่จะได้มีโอกาสสร้างสรรค์หรือพัฒนางาน ซึ่งการวางแผนช่วยลดกิจกรรมที่ไม่เกิดประโยชน์ และการผลัดวันประกันพรุ่ง การวางแผนในมุมกว้าง จะช่วยให้เห็นภาพที่กว้างออกไป การวางแผนเช่นนี้ ได้แก่ การวางแผนในการทบทวนเป้าหมายระยะยาวและวัตถุประสงค์ระยะสั้น สำหรับแผนที่ดีนั้น ได้มาจากการทบทวนสิ่งที่ผ่านไปมาแล้วเพื่อเรียนรู้จากสิ่งที่เคยทำผิดพลาดและปรับปรุงเพื่อให้เกิดความสำเร็จขึ้นมา การวางแผนในมุมลึกคือการวางแผนเฉพาะจุดหรือเฉพาะเรื่องเจาะจงลงไป ซึ่งได้แก่การทำสิ่งต่อไปนี้

1. วางแผนการทำงานประจำวัน

2. คิดถึงปัญหาเรื่องคน

3. จัดระบบเวลาการทำงาน

สรุปได้ว่า ด้านการวางแผน ขอบข่ายกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจไว้ล่วงหน้า ได้แก่ การสำรวจความต้องการการพัฒนาการศึกษา การวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนในการพัฒนาการศึกษา กำหนดเป้าหมายของการวางแผนจัดทำแผนงานหรือโครงการ ให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันของชุมชนในการพัฒนาการศึกษา การประเมินผลแผนงาน โครงการ การให้ข้อเสนอแนะในการทำงานครั้งต่อไป

ด้านการประสานงาน

การที่บุคคลหรือหน่วยงานในองค์กร ทำงานร่วมกับบุคคลและหน่วยงานอื่นเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกัน มีลักษณะเป็นกระบวนการที่ต้องกระทำอย่างต่อเนื่องสอดคล้องกันไป

เพื่อให้งานสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ การประสานงานเป็นตัวช่วยที่สำคัญในการทำงานร่วมกันของภาคีเครือข่าย ซึ่งการประสานงานเป็นตัวเชื่อมให้คนในชุมชนและองค์กรต่าง ๆ รวมตัวกันขึ้นเพื่อจะขับเคลื่อนชุมชนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ

ชาญชัย อาจินสมาจาร (2543 : 52 - 58) ได้กล่าวถึง การเชื่อมภายในหรือการประสานงานไว้ว่า การเชื่อมภายในที่ดีต้องมีการจัดตั้งการเชื่อมที่แข็งแกร่งขึ้นระหว่างสมาชิกของทีม และผ่านมายังผู้นำทีมเป็นผู้จัดการรวมกลุ่มคน การเป็นผู้เชื่อมภายในที่ดีต้องการตัดสินใจที่รู้ตัว โดยผู้นำทีมซึ่งบทบาทเบื้องต้นของเขาก็คือ ผู้บริหารจึงควรตระหนักในการกำหนดบทบาทของตัวเอง พร้อมทั้งสำรองเวลาเพื่อการฝึกทักษะการเชื่อมของตนแทนที่จะใช้เวลาเรียนรู้เฉพาะแต่เนื้อหาทางวิชาการ การเชื่อมภายในและภายนอกเป็นบทบาทหน้าที่ที่เป็นทางการ ซึ่งควรดำเนินการโดยผู้นำทีม นอกจากสิ่งเหล่านี้แล้วก็มีการเชื่อมอีกชั้นหนึ่ง ซึ่งสามารถกระทำได้โดยสมาชิกทั้งหมดของทีมช่วยกัน และร่วมกันพัฒนาต่อไปถ้าสมาชิกทั้งหมดของทีมทำคุณประโยชน์ให้กับการเชื่อมอย่างไม่เป็นทางการนี้ได้ดี ทีมก็จะรวมกันอย่างแข็งแกร่งจนมีลักษณะยืดหยุ่นผู้บริหารจำเป็นต้องใช้เวลาค่อนข้างมากในการประสานและผสมผสานงานของคนอื่น ดังนั้นคนเราจึงสร้างคำว่าผู้เชื่อมการบริหาร เพื่ออธิบายว่าเขาทำอะไร ทักษะการเชื่อมที่สำคัญมี 11 ประการ ประกอบไปด้วย

1. ผู้เชื่อมรับฟังก่อนตัดสินใจ
2. ผู้เชื่อมทำให้สมาชิกของทีมทันสมัยอย่างสม่ำเสมอ
3. ผู้เชื่อมเปิดตัวและตอบสนองต่อปัญหาของคน
4. ผู้เชื่อมพัฒนาทีมที่สมดุล
5. ผู้เชื่อมจัดสรรงานให้กับคนโดยตั้งอยู่บนพื้นฐานความสามารถของเขา
6. ผู้เชื่อมส่งเสริมการนับถือความเข้าใจและความไว้วางใจในระหว่างสมาชิกของทีม
7. ผู้เชื่อมมอบหมายงานที่เขาไม่จำเป็นต้องทำเอง
8. ผู้เชื่อมจัดตั้งตัวอย่างและเห็นด้วยกับทีมต่อมาตรฐานของคุณภาพที่สูง
9. ผู้เชื่อมจัดตั้งเป้าหมายที่ทำให้สัมฤทธิ์ผลได้สำหรับทีมแต่จะจูงใจให้ทีมของเขาปรับปรุงผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ
10. ผู้เชื่อมประสานงานและเป็นตัวแทนของสมาชิกในทีม
11. ผู้เชื่อมจะให้สมาชิกของทีมเข้าเกี่ยวข้องในการแก้ปัญหาประเด็นที่สำคัญ ๆ

เนตร์พัณณา ยาวิราช (2545 : 352) ได้กล่าวถึง ปัจจัยที่ช่วยให้เกิดการประสานงานที่ดีคือ

1. ระบบการสื่อสารที่ดี เช่น การพบปะพูดคุย การปรึกษาหารือกัน การติดต่อสื่อสาร 2 ทาง ทำให้เกิดการประสานงานที่ดี

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

2. การอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากทุกฝ่ายอย่างเต็มใจ

3. การเสริมสร้างขวัญและกำลังใจ

4. การควบคุมสั่งการที่ชัดเจน การวางแผนการทำงานไว้ล่วงหน้า ทำให้ทุกฝ่ายทราบหน้าที่ ทำให้การประสานงานง่ายขึ้น

ยุดา รักไทย และเบญจมาศ อ่ำพันธุ์ (2545 : 21) กล่าวถึง วิธีการประสานงานไว้ว่า ควรนำเอาส่วนดีของการชี้นำ และการมอบหมายหน้าที่มาใช้เพื่อแก้ไขวิกฤติเกี่ยวกับการควบคุม โดยใช้ทั้งวิธีดำเนินงานแบบสั่งการจากส่วนบนกับเสนอความคิดเห็นจากส่วนล่างผสมผสานกันไป วางนโยบายและระบบเพื่อกำหนดพฤติกรรมของผู้บริหารทุกระดับ แต่อย่างไรก็ดีเมื่อองค์กรมีขนาดใหญ่ขึ้นมากและเต็มไปด้วยแบบแผนวิธีการต่าง ๆ มากขึ้นย่อมเกิดวิกฤติความล่าช้าได้

สมิต สัชฌุกร (2546 : 1 - 5) กล่าวถึง เหตุผลที่ต้องมีการประสานงานไว้ว่า การประสานงานเกิดจากความต้องการที่จะให้งานหรือกิจกรรมย่อย ๆ ที่จะทำให้เกิดผลสำเร็จ โดยปฏิบัติอย่างสอดคล้องในจังหวะเวลาเดียวกันได้ผลงานที่มีคุณภาพตามมาตรฐานที่เป็นไป ตามข้อกำหนดประหยัดเวลาและทรัพยากรในการปฏิบัติงาน ก่อนการประสานงานเราควรกำหนดความต้องการให้แน่ชัดว่าเราประสานงานให้เกิดอะไรหรือเป็นอย่างไร หรือจะทำให้ได้ผลรับอย่างไร เพราะหากว่าไม่มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนเราก็อาจจะประสานงานผิดจากที่ควรจะเป็น โดยทั่วไปเราประสานงานเพื่อให้การดำเนินงานมีความสะดวก ราบรื่น ไม่เกิดปัญหาข้อขัดแย้ง แต่ในการประสานงานในแต่ละครั้งหรือในแต่ละกรณีเราประสานงาน โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะ ดังนี้

1. เพื่อแจ้งให้ผู้ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องทราบ
2. เพื่อรักษาไว้ซึ่งความสัมพันธ์อันดี
3. เพื่อขอคำยินยอมหรือความเห็นชอบ
4. เพื่อขอความช่วยเหลือ
5. เพื่อขจัดข้อขัดแย้งอันอาจมีขึ้น

ชัยสิทธิ์ สินสมบูรณ์ทอง (2547 : 15) กล่าวถึง บทบาทของหัวหน้าที่เป็นผู้ประสานงานว่าเปรียบเช่น วงดนตรี ทีมฟุตบอล พรรคการเมือง ที่ต้องมีหัวหน้าคอยประสานให้กลุ่มต่าง ๆ ร่วมกันได้ การไม่ลงรอยกัน เกี่ยงกัน แย่งกัน ไม่พอใจกันหรือกระทบกระทั่งกัน อาจมีขึ้นได้ในทุกวงการ จึงต้องมีผู้คอยประสานให้ร่วมกันทำการนั้น ๆ ได้อย่างราบรื่น ในการทำงานของคนหลายคนที่ร่วมกันอาจมีการไม่ลงรอยกัน เกี่ยงกัน แย่งกันไม่พอใจกัน กระทบกระทั่งกันได้ทุกหน่วยงาน จึงเป็นหน้าที่ของหัวหน้าจะต้องคอยประสานให้ลูกน้องร่วมกันทำงานให้มีประสิทธิภาพลูกน้องจึงต้องการหัวหน้าที่เป็นผู้ประสานภายในหน่วยงานให้ร่วมทำงานได้อย่างปกติสุข

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2551 : 46) ได้ให้ความหมายของการประสานงานไว้ว่า การประสานงาน หมายถึง วิธีการที่ทำให้มีคนจำนวนมากมายร่วมกันทำงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ได้ตกลงกันไว้โดยกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ ออกเป็นหมวดหมู่เพื่อมอบหมายให้ผู้รับผิดชอบปฏิบัติด้วยความสามัคคีสมานฉันท์ และมีประสิทธิภาพที่สุด หรืออาจกล่าวได้ว่า การประสานงาน หมายถึง การจัดระเบียบวิธีการทำงาน เพื่อให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ ร่วมมือปฏิบัติงานเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เพื่อให้งานหรือกิจกรรมดำเนินไปอย่างราบรื่นสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนโยบายขององค์กรนั้น ด้วยความสมานฉันท์และมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า การประสานงาน หมายถึง ขอบข่ายกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการประสานงาน ได้แก่ กำหนดรูปแบบ การประสานงาน จัดระบบการประสานงาน ที่มีคุณภาพ กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบในการประสานงาน แต่งตั้งผู้ประสานงานในแต่ละหน่วยงาน ติดตามตรวจสอบการปฏิบัติงาน

ด้านความร่วมมือ

การทำงานทุกอย่างนั้นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกคนทุกภาคส่วน เพื่อที่จะเป็นตัวขับเคลื่อนงานให้สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

ธีระพงษ์ แก้วหาวงษ์ (2544 : 64) ได้กล่าวถึงความสำคัญของความร่วมมือไว้ว่า เครือข่ายความร่วมมือหรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ ทุนเพื่อน ซึ่งเครือข่ายความร่วมมือนี้จะทำให้มีความหลากหลายทั้งกิจกรรมและองค์กรหรือกลุ่มคนที่เข้าร่วมพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือที่เกิดขึ้นทั้งในและนอกชุมชนนี้ จะก่อให้เกิดอำนาจต่อรองและการพัฒนากิจกรรมสาธารณะมากขึ้น มีการประมวลความคิดการตัดสินใจและนิยามสถานการณ์ปัญหาหรือกำหนดกฎเกณฑ์การพัฒนาร่วมกัน อีกทั้งมีการพบปะและสนทนากับคนแปลกหน้าเพื่อดึงเอาประสบการณ์แนวร่วมและทรัพยากรเพื่อประสานผลประโยชน์แก่ชุมชน เครือข่ายความร่วมมือนี้จะส่งเสริมให้ชุมชนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงและเกิดสำนึกร่วมในความเป็นชุมชนท้องถิ่นและสำนึกสาธารณะเพื่อสังคม

ยุดา รักไทย และเบญจมาศ อ่ำพันธุ์ (2545 : 21, 96 - 97) กล่าวถึง การเติบโตด้วยความร่วมมือไว้ว่าเป็นการปลูกฝังค่านิยมในการช่วยเหลือและร่วมมือกันทั้งองค์กรนั้น เป็นวิธีกำจัดความล่าช้าได้เป็นอย่างดี ซึ่งเราต้องอาศัยการสื่อสารข้อมูลกันอย่างทั่วถึงและการเน้นย้ำความสำคัญของทีมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นทีมเฉพาะกิจหรือทีมถาวร ถึงแม้องค์กรจะดูเหมือนพัฒนาเปลี่ยนแปลงเต็มที่แล้วแต่ก็ยังมีปัญหาหลาย ๆ อย่าง ที่เราไม่อาจกำจัดได้สิ้นซากเนื่องจากความเปลี่ยนแปลงภายนอกต่าง ๆ ที่ไม่เคยหยุดนิ่ง ขณะที่ผู้นำแบบมีส่วนร่วมเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง

จะเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการเปลี่ยนแปลงและคอยเจรจาต่อรองเรื่องรายละเอียดกับผู้ร่วมงาน สถานการณ์การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงแบบมีส่วนร่วมนี้จะใช้ได้อย่างมีประสิทธิผลที่สุด ดังนี้

1. เมื่อต้องการความร่วมมืออย่างยิ่งจากสมาชิกเพื่อขยายผลของการเปลี่ยนแปลง โดยผู้นำและผู้ตามร่วมกันโดยตลอดจนเกิดการเปลี่ยนแปลงตามที่ต้องการ

2. เมื่อการเปลี่ยนแปลงนั้นสามารถเจรจาต่อรองกันได้ในเรื่องรายละเอียดและส่วนประกอบบางอย่าง เช่น การเปลี่ยนแปลงตารางการทำงาน

3. เมื่อการเปลี่ยนแปลงนั้นถูกต่อต้านมาก แต่ผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่จะนำแบบมีส่วนร่วมได้ต้องมีความรู้เกี่ยวกับวิธีการรับมือการต่อต้านอย่างสร้างสรรค์ จึงสามารถควบคุมกระบวนการของกลุ่มได้โดยง่าย

4. เมื่อต้องการให้สมาชิกเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของการเปลี่ยนแปลงนั้นให้มากที่สุด

นงลักษณ์ สุทธิวัฒนพันธ์ (2546 : 43 - 46) ได้กล่าว สาเหตุทำไมคนจึงอยากร่วมมือกันทำงาน ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้บริหารควรจะทราบว่าเพราะเหตุใด ผู้ใต้บังคับบัญชาหรือลูกน้องทั้งหลายของท่าน จึงอยากร่วมมือทำงานอย่างกระตือรือร้น มีความสุข และทำงานเต็มที่อย่างมีประสิทธิภาพ ความเข้าใจนี้มีความสำคัญตรงที่ว่าเมื่อใดก็ตามลูกน้องไม่อยากร่วมมือทำงานเท่าที่ควรจะเป็น จะได้หาสาเหตุที่แท้จริงและแก้ไขได้ถูกต้อง

ชัยสิทธิ์ สินสมบูรณ์ทอง (2547 : 18) กล่าวถึง บทบาทของหัวหน้าเมื่อลูกน้องเป็นผู้ร่วมงานลูกน้องจะเป็นคนทำหัวหน้าเป็นคนตรวจแก้และรับรองบางงานก็ต้องทำด้วยกันทั้งหัวหน้าและลูกน้องแต่จะเป็นงานที่ลูกน้องทำหัวหน้าตรวจแก้หรืองานทำด้วยกันทั้งหัวหน้าและลูกน้องก็ตาม ลูกน้องจะต้องให้ความร่วมมือร่วมใจกับหัวหน้าและผู้ร่วมงานอื่นในการทำงานนั้น งานจึงจะสำเร็จตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ หัวหน้าย่อมชอบลูกน้องที่ความร่วมมือร่วมใจในการทำงาน

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2551 : 47) ให้ความหมายของความร่วมมือไว้ว่า ความร่วมมือ หมายถึง ความเต็มใจของแต่ละคนในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อนำไปสู่เป้าหมายใดเป้าหมายหนึ่งตามเป้าหมายขององค์กรหรือหน่วยงาน ความร่วมมือจะมีฝ่ายหนึ่งเป็นเจ้าของหรือเจ้าภาพงานหรือกิจกรรมนั้น ๆ แล้วขอให้ฝ่ายอื่นเข้ามาร่วม มีลักษณะเกิดขึ้นเป็นครั้ง ๆ ไปไม่มุ่งความต่อเนื่องและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เข้าร่วมกิจกรรม แต่มุ่งให้กิจกรรมนั้น ๆ แล้วเสร็จตามความต้องการของฝ่ายเจ้าของงาน

สรุปได้ว่า ความร่วมมือ ขอบข่าย ของกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการให้ความร่วมมือในการดำเนินงาน ได้แก่ มีส่วนร่วมในการสนับสนุนด้านทุน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ บุคลากร สนับสนุนสถานที่ในการจัดกิจกรรมการพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

ด้านการทำงานร่วมกัน

ในการทำงานร่วมกันนั้นเป็นการดำเนินตามวิธีการของชุมชน โดยให้ชุมชนและองค์กรต่างเข้ามามีส่วนในการทำงานอย่างมีระบบ

ธีระพงษ์ แก้วหาวงษ์ (2544 : 35) ได้กล่าวไว้ว่า การทำงานร่วมกันเป็นวิธีการขององค์กรชุมชน แนวทางวัฒนธรรมชุมชนตลอดไปจนถึงกระบวนการที่ชาวบ้านเข้ามีบทบาทในการเรียนรู้และตัดสินใจ เพื่อกำหนดแผนงาน โครงการร่วมกับภาคอื่น ๆ การรวมกลุ่มตามธรรมชาติและการสร้างเครือข่ายระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ทั้งในพื้นที่ใกล้เคียง ในระดับจังหวัดระดับภูมิภาคและในระดับชาติ เป็นกระบวนการเครือข่ายของชาวบ้านที่มีระบบการจัดการทางความคิดระบบการตัดสินใจด้วยตนเอง อีกทั้งยังประสบความสำเร็จอย่างกว้างขวาง กลายเป็นกระบวนการสร้างนวัตกรรมทางการพัฒนาที่หลากหลาย และเป็นกระบวนการของประชาชนที่แท้จริง

ยุดา รักไทย และเบญจมาศ อ่ำพันธุ์ (2545 : 105 - 106) ได้กล่าว ถึงปัญหาในการทำงานของบุคคลภายนอกว่า จากการที่ไม่ได้ใกล้ชิดกับสถานการณ์ที่เป็นปัญหาและใกล้ชิดคนที่อยู่สถานการณ์นั้นมาตั้งแต่ต้น จึงทำให้บุคคลภายนอกมีปัญหาหรืออุปสรรคในการดำเนินการบางอย่างเป็นพิเศษ

นงลักษณ์ สุทธิวัฒนพันธ์ (2546 : 173) กล่าวถึง การทำงานร่วมกันไว้ว่า ถ้าจะได้รับความร่วมมือด้วยดีซึ่งกันและกันและผู้ร่วมงานไม่ว่าผู้บริหารหรือหัวหน้างานหรือผู้ปฏิบัติงานต่าง ๆ ควรได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางแผนปฏิบัติงานการกำหนดมาตรฐานการประเมินผลงานรวมของหน่วยงานด้วยกัน แต่หัวหน้าหรือผู้จัดการหรือกรรมการผู้จัดการที่ขาดประสบการณ์มักจะไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นจากผู้ร่วมงานทุกระดับโดยยืนยันความคิดเห็นของตัวเองชนิดหัวชนฝา เพราะอาจจะคิดไปเองว่าถ้าขืนยอมรับฟังความคิดเห็นที่ดีมีประโยชน์จะกลายเป็นว่าตัวเองเสียหน้ายอมรับสภาพเช่นนั้น ไม่ได้แต่พอตอนท้ายที่สุดความคิดเห็นของผู้บริหารคนนั้นก็เป็นเรื่องที่ลูกน้องต้องจำใจทำตามแม้จะไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งก็ตาม เมื่อสภาพเป็นเช่นนี้ ลูกน้องก็แทบจะหมดอะไรตายอยากกับสภาพที่เกิดขึ้น การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่องงานการ จึงไม่มีอีกต่อไปเพราะลูกน้องไม่เห็นว่าการเสนอความคิดเห็นของพวกเขาจะเป็นประโยชน์อันใดหน่วยงาน

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และวิชุนา ปาณปุณณัง (2546 : 39 - 40) เสนอความคิดเห็นในกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ว่า โรงเรียนในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน โรงเรียนจึงเป็นองค์ประกอบที่หลอมรวมอยู่ในภาพของความเป็นชุมชนไม่ว่าจะในแง่ของพื้นฐานของชุมชนในแง่กระบวนการชุมชนและในแง่ของพลังชุมชน

คมสัน ขจรชีพพันธุ์งาม (2550 : 71 - 72) ได้กล่าวถึงสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการทำงานเป็นที่ทีมไว้ว่า ในส่วนของโครงสร้างองค์กรที่มีลำดับขั้นไม่มากเป็นงานที่ต้องอาศัยการทำงานเป็นทีม จะมีโอกาสประสบความสำเร็จเพิ่มขึ้น หากทีมงานนั้นไม่จำเป็นต้องมีโครงสร้างที่มีหลายลำดับขั้น เนื่องจากโครงสร้างองค์กรที่มีลำดับขั้นน้อยจะเป็นตัวสร้างนิสัยหรือพฤติกรรมการทำงานที่เอื้อประโยชน์ต่องานที่ต้องอาศัยการทำงานเป็นทีมโดยเฉพาะอย่างยิ่งมันจะช่วยส่งเสริมให้เกิดความเต็มใจในการแบ่งปันข้อมูลภายในทีมความร่วมมือข้ามแผนกและการเอื้ออำนวยแก่พนักงานได้เป็นอย่างดี นิสัยหรือพฤติกรรมดังกล่าวจะมีอยู่น้อยมากหรือแทบไม่มีเลยในองค์กรที่มีเจ้านายซึ่งทำหน้าที่คิดและสั่งการทุกอย่างโดยที่ทุก ๆ คนที่เหลือได้แต่ทำตามคำสั่งองค์กรแบบนั้นไม่พร้อมสำหรับการทำงานเป็นทีม

บดินทร์ รัศมีเทศ (2550 : 55 - 58) ได้นำเสนอโมเดลของการทำงานร่วมกันที่เรียกว่าคอนคอมมิทแทนซ์โมเดล (Concomitance Model) ซึ่งตั้งชื่อจากความเป็นจริงที่ว่าหน้าที่ทั้งสามประการติดตามซึ่งกันและกันตลอดระยะของกระบวนการนวัตกรรมผ่านปฏิสัมพันธ์แบบกึ่งต่อเนื่อง คุณสมบัติที่สำคัญของโมเดลมี 3 ประการ ดังนี้

1. หน้าที่ทั้ง 3 ประการเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นพร้อมกันและลำดับงานต่าง ๆ อย่างเฉพาะการตามความรับผิดชอบของแผนงาน ตามหน้าที่ซึ่งทำให้โมเดลนี้สามารถนำมาใช้ในการวางแผนเครือข่ายเบื้องต้น

2. การให้รายละเอียดอย่างสมบูรณ์ในเรื่องเกี่ยวกับการปฏิสัมพันธ์ท่ามกลางหน้าที่ต่าง ๆ ในกระบวนการนวัตกรรม

3. ขั้นตอนการเรียงลำดับกระบวนการแบบทันเวลาไม่ได้กำหนดจากขั้นตอนการส่งผ่านจากภายในองค์กร (Organization-dependent Transfer Steps)

สรุปได้ว่า การทำงานร่วมกัน ขอบข่ายกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำงานร่วมกันของภาคีเครือข่าย ได้แก่ การร่วมกำหนดและจัดกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้ การยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมในการพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

ด้านการประเมินผล

ในด้านการประเมินผลแบบมีส่วนร่วม เป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนในหลาย ๆ ด้านอาทิ เช่น ด้านการศึกษา ด้านสาธารณสุข เป็นต้น ซึ่งเป็นการให้โอกาสกับประชาชนได้ทำงานร่วมกันกับหน่วยงานต่าง ๆ ภายในชุมชนและเชื่อมโยงภูมิปัญญาชาวบ้านในการพัฒนาชุมชนขึ้นภายในพื้นที่ของตนเอง จึงส่งให้เกิดความเคลื่อนไหวทางสังคมในระดับ

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ชุมชนและสามารถตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนได้อย่างน่าพอใจ จนได้รับการยอมรับจากหลายฝ่าย

อรุณี เวียงแสง และคณะ (2548 : 18 - 24) ให้ความหมายของการประเมินผลแบบมีส่วนร่วมในมุมมองของงานพัฒนาชุมชนไว้ว่า เป็นการศึกษาการดำเนินโครงการสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการหรือไม่ภายใต้เงื่อนไขปัจจัยหากจะดำเนินการต่อไปน่าจะทำอย่างไรบ้างการประเมินผลจึงมุ่งเน้นได้ดำเนินงานตามโครงการเพื่อบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ และเป็นการแสดงให้เห็นคุณภาพของโครงการ เช่น โครงการมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมความเข้มแข็งของกลุ่มหรือเครือข่าย ในการดำเนินงานโครงการได้เกิดกลุ่มองค์กรที่มีโครงสร้างบทบาทหน้าที่องค์กรที่โปร่งใสซึ่งได้รับจากคนในชุมชน สมาชิกขององค์กรและชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินกิจกรรมของกลุ่มและยังได้กล่าวถึง หัวใจสำคัญที่ต้องตระหนักเสมอในการติดตามประเมินผลแบบมีส่วนร่วม ดังนี้

1. ตระหนักถึงความสำคัญก่อนจะดำเนินการประเมินผล ต้องทำความเข้าใจร่วมกันของผู้เกี่ยวข้องอีกฝ่ายว่าทำไมต้องมีการประเมินผลแบบมีส่วนร่วมและมีความสำคัญอย่างไร ทำอย่างไรหากทำแล้วจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้อะไรบ้างที่สามารถนำไปพัฒนา และกำหนดแนวทางการทำงานให้ดีขึ้นได้

2. ยึดหลักการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ทั้งเจ้าหน้าที่กลุ่มเป้าหมาย ผู้บริหาร แหล่งทุน ผู้ได้รับผลกระทบจากโครงการและอื่น ๆ ซึ่งการมีส่วนร่วมนั้นอาจจะกำหนดร่วมกันตั้งแต่แรกว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเหล่านี้สมควรจะร่วมในกิจกรรมใด เมื่อใด และมีบทบาทอย่างไร

โคเฮน และอัฟฮอฟฟ์ (Cohen and Uphoff. 1977 : 7 - 26) กล่าวว่าการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลนั้นสิ่งสำคัญที่จะต้องสังเกตก็คือความเห็น (Views)ความชอบ (Preferences) และความคาดหวัง (Expectations) ซึ่งจะมีอิทธิพลสามารถแปรเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่าง ๆ ได้

สรุปได้ว่า การประเมินผลแบบมีส่วนร่วม ขอบข่ายกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลการพัฒนาการศึกษาของภาคีเครือข่าย ได้แก่ การติดตามผลการวางแผนงาน ประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนงาน โครงการ นำข้อมูลการทำงานมาปรับปรุงในการทำงานครั้งต่อไป ในการพัฒนาการศึกษาของงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายกับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์แล้วให้คำนิยามไว้ดังนี้ การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย หมายถึง บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชนองค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและองค์กรอื่น ๆ รวมทั้งสถานศึกษาอื่นที่มิได้สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่มีส่วนร่วมหรือมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเข้ามามีบทบาทในฐานะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานการพัฒนาการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการตั้งแต่การรับรู้ข่าวสาร ร่วมประชุม และแสดงความคิดเห็นในด้านต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายเดียวกันอย่างมีประสิทธิภาพและผู้ปฏิบัติงานต่างเกิดความพึงพอใจในการทำงานนั้นสามารถทำให้การทำงานร่วมกันสามารถขับเคลื่อนไปได้ด้วยดี คือ ด้านการแผนงาน ด้านการประสานงาน ด้านความร่วมมือ ด้านการทำงานร่วมกัน และด้านการประเมินผล ซึ่งภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมใน 5 ด้าน คือ

1. ด้านการวางแผน หมายถึง ขอบข่ายกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจไว้ล่วงหน้า ได้แก่ การสำรวจความต้องการการพัฒนาการศึกษา การวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนในการพัฒนาการศึกษา กำหนดเป้าหมายของการวางแผนจัดทำแผนงานหรือโครงการ ให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันของชุมชนในการพัฒนาการศึกษา การประเมินผลแผนงานโครงการ การให้ข้อเสนอแนะในการทำงานครั้งต่อไป

2. ด้านการประสานงาน หมายถึง ขอบข่ายกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการประสานงาน ได้แก่ กำหนดรูปแบบการประสานงาน จัดระบบการประสานงานที่มีคุณภาพ กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบในการประสานงาน แต่งตั้งผู้ประสานงานในแต่ละหน่วยงาน ติดตามตรวจสอบการปฏิบัติงาน

3. ด้านความร่วมมือ หมายถึง ขอบข่ายของกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการให้ความร่วมมือในการดำเนินงาน ได้แก่ มีส่วนร่วมในการสนับสนุนด้านทุน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ บุคลากร สนับสนุนสถานที่ในการจัดกิจกรรมการพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

4. ด้านการทำงานร่วมกัน หมายถึง ขอบข่ายกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำงานร่วมกันของภาคีเครือข่าย ได้แก่ การร่วมกำหนดและจัดกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้ การยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมในการพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

5. ด้านการประเมินผล หมายถึง ขอบข่ายกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลการพัฒนาการศึกษาของภาคีเครือข่าย ได้แก่ การติดตามผลการวางแผน งานประเมินผล การปฏิบัติงานตามแผนงานโครงการ นำข้อมูลการทำงานมาปรับปรุงในการทำงานครั้งต่อไป ในการพัฒนาการศึกษาของงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

สถาบันวิทยบริการมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

การปฏิบัติงานของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล

การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล เป็นหน่วยจัดกิจกรรมการเรียนรู้การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยหรือห้องเรียนของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ซึ่งตั้งอยู่ในตำบลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของประชาชนในชุมชน และพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชนได้อย่างทั่วถึงและครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ โดยครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลมีแนวทางในการปฏิบัติงานใน 4 ด้าน ดังนี้ (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. 2553 : 5 - 14)

ด้านการบริหารจัดการ

1. ด้านกายภาพ

1.1 อาคารสถานที่ ปรับปรุงอาคารสถานที่ทั้งภายในและภายนอกให้มีความพร้อมในการให้บริการมีความสะอาด ร่มรื่น สวยงาม ปลอดภัยเหมาะสม และมีบรรยากาศเอื้อต่อการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

1.2 สื่อวัสดุครุภัณฑ์มีการปฏิบัติงาน ดังนี้

1.2.1 จัดหา วัสดุ และครุภัณฑ์ พื้นฐานเพื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัย เพียงพอกับความต้องการ เช่น คอมพิวเตอร์สำหรับบริการสืบค้นข้อมูลโปรเจคเตอร์ โทรทัศน์ เครื่องเล่นดีวีดี อุปกรณ์รับสัญญาณดาวเทียมวิทยุ ฯลฯ

1.2.2 ดูแลบำรุงรักษาวัสดุ และ ครุภัณฑ์ให้อยู่ในสภาพที่พร้อมใช้งาน

1.2.3 จัดหาสื่อการเรียนรู้ทุกประเภท เช่น หนังสือแบบเรียน สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ชุดการเรียนหนังสือทั่วไป ฯลฯ

2. ด้านบุคลากร

2.1 หัวหน้าการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล มีหน้าที่ดังนี้

2.1.1 ส่งเสริม สนับสนุน และประสานการทำงานกับครูศูนย์การเรียนชุมชน และภาคีเครือข่าย

2.1.2 ปฏิบัติหน้าที่ประจำในพื้นที่การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล ที่รับผิดชอบ

2.1.3 ได้รับการอบรมพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องตามแผนที่ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอหรือจังหวัดกำหนด

2.2 ครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มีหน้าที่ดังนี้

สงวนลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

2.2.1 จัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในหมู่บ้านชุมชนที่รับผิดชอบ

2.2.2 ประสานการทำงานร่วมกับหัวหน้าการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลชุมชน และภาคีเครือข่าย

2.3 คณะกรรมการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล มีหน้าที่ดังนี้

2.3.1 สรรหาคณะกรรมการตามหลักเกณฑ์ที่สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยกำหนด

2.3.2 สร้างความรู้ ความเข้าใจ ให้แก่คณะกรรมการการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล เกี่ยวกับการดำเนินงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล

2.3.3 เสริมสร้างแรงจูงใจ และความพร้อมในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล

2.3.4 ทำหน้าที่เป็นเลขานุการในการจัดประชุมคณะกรรมการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล

2.4 อาสาสมัครการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล มีหน้าที่ดังนี้

2.4.1 สรรหาและเสริมสร้างแรงจูงใจในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล

2.5 ภาคีเครือข่าย มีหน้าที่ดังนี้

2.5.1 แสวงหารวบรวมและจัดทำทำเนียบภาคีเครือข่ายในระดับตำบล

2.5.2 สร้างความเข้าใจให้แก่ภาคีเครือข่ายเกี่ยวกับการดำเนินงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล

2.5.3 เสริมสร้างแรงจูงใจและความพร้อมในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล

ด้านกิจกรรมหลักของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล

1. ศูนย์ข้อมูลข่าวสารของชุมชน (Informationcenter)

1.1 พัฒนาระบบฐานข้อมูลและสารสนเทศระดับชุมชน ให้ครบถ้วนถูกต้อง ทันสมัย

1.1.1 จัดเก็บข้อมูลให้ครบถ้วนเป็นปัจจุบันโดยใช้แบบของสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

1.1.2 ประมวลผลเป็นรายตำบล และจัดทำระบบฐานข้อมูลสารสนเทศนำมาใช้ในการบริหารจัดกิจกรรม

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยรามคำแหง

1.2 จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลและแผนปฏิบัติการประจำปี

1.2.1 จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล

1.2.2 จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี

1.2.3 นำเสนอแผนต่อคณะกรรมการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลและภาคีเครือข่าย

1.2.4 การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลนำเสนอแผนให้ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอพิจารณาอนุมัติ

1.3 นำเสนอความรู้ข้อมูลข่าวสารสารสนเทศของชุมชนให้ถูกต้องและทันสมัย

1.3.1 นำเสนอข้อมูลสารสนเทศที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตประจำวัน เช่น ด้านการตลาดชุมชนสินค้าชุมชน การแนะแนวอาชีพแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ฯลฯ

1.3.2 จัดแสดงข้อมูลสารสนเทศในรูปแบบต่าง ๆ เช่นเอกสาร แผนภูมิ แผ่นป้ายประชาสัมพันธ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เว็บไซต์ เป็นต้น

1.3.3 สืบค้นและการเผยแพร่ข้อมูลทางอินเตอร์เน็ตและข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต

1.3.4 ส่งเสริมให้ประชาชนมีทักษะความรู้ในการใช้คอมพิวเตอร์และระบบเครือข่ายอินเตอร์เน็ตในการสืบค้นข้อมูล

2. ศูนย์สร้างโอกาสการเรียนรู้ (Opportunity Center)

2.1 ประสานความร่วมมือในแนวราบกับภาคีเครือข่าย

2.1.1 ประสานงานวางแผนร่วมกับภาคีเครือข่ายในชุมชน เช่น คณะกรรมการชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบล พัฒนาที่ดิน สถานีอนามัย พัฒนากรตำบล สหกรณ์ ปศุสัตว์ ประมง ตำรวจ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัคร สาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อาสาสมัครส่งเสริม วัด มัสยิด โรงเรียนดีประจำตำบล เป็นต้น เพื่อจัดกิจกรรมบริการชุมชน

2.1.2 รวบรวมและเผยแพร่องค์ความรู้ของภาคีเครือข่ายในการจัดการเรียนรู้

2.2 เชื่อมโยงรูปแบบการให้บริการของหน่วยงานภาคีเครือข่ายกับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล

2.2.1 ส่งเสริมและหรือจัดกิจกรรมร่วมกับภาคีเครือข่าย เช่น ศูนย์ซ่อมสร้างเพื่อชุมชน (Fix it Center) ชมรมคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.) ศูนย์การเรียนรู้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารชุมชน มุมวิทยาศาสตร์เพื่อชีวิต บริการหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ ธนาคารเคลื่อนที่ การป้องกันบรรเทาสาธารณภัยอำเภอเคลื่อนที่ เป็นต้น กิจกรรมนี้จึงเป็นเสมือนที่นัดพบระหว่าง

ประชาชนกับหน่วยงานบริการต่าง ๆ ของรัฐหรือองค์กรอื่นๆ เพื่อสร้างโอกาสการเรียนรู้ของประชาชน

2.2.2 พัฒนารูปแบบกิจกรรมให้หลากหลายและสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายในชุมชน

2.3 พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

2.3.1 จัดทำเว็บไซด์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล

2.3.2 ใช้ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อการติดต่อกับผู้เรียนผู้รับบริการที่อยู่ต่างหมู่บ้านและชุมชน

2.3.3 สืบค้นรวบรวมและการเผยแพร่ข้อมูลทางอินเตอร์เน็ตและแหล่งข้อมูลอื่น ๆ

3. ศูนย์การเรียนชุมชน (Learning Center)

3.1 ออกแบบกิจกรรมโปรแกรมการศึกษาที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย

3.1.1 การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลและศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ร่วมกับกลุ่มเป้าหมาย ผู้เรียน ผู้รับบริการออกแบบกิจกรรม โปรแกรมหรือโครงการในลักษณะบูรณาการระหว่างวิถีชีวิตการทำงานและการเรียนรู้

3.1.2 เลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน

3.2 จัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้แก่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายในชุมชน

3.2.1 ส่งเสริมการรู้หนังสือ

1) จัดทำแผนการแก้ปัญหาผู้ไม่รู้หนังสือสำหรับกลุ่มเป้าหมายในตำบลที่ชัดเจน

2) จัดกิจกรรมส่งเสริมการรู้หนังสือในกลุ่มอายุ 15 - 59 ปี เป็นลำดับแรก

3.2.2 การศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1) จัดทำแผนยกระดับการจัดการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยแยกกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจน เช่น เด็กออกกลางคัน เด็กเร่ร่อน ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ กลุ่มผู้ย้ายถิ่น ผู้นำท้องถิ่น กลุ่มอาชีพ ประชากรวัยแรงงาน เป็นต้น

2) วางแผนการจัดการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานร่วมกับภาคีเครือข่าย

3) จัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4) รายงานผลการดำเนินงาน

สถาบันวิทยบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

3.2.3 การศึกษาต่อเนื่อง

1) การศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ จัดทำแผนจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพและหลักสูตรอาชีพระยะสั้น ที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน โดยเน้นการเพิ่มทักษะทางด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่และอาชีพใหม่ที่สอดคล้องกับสภาวการณ์ปัจจุบัน

2) การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต จัดทำแผนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับปัญหาความต้องการ ความจำเป็นของชุมชน เช่น การป้องกันสาธารณภัย สุขภาพอนามัย ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน คุณธรรม จริยธรรม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

3) การศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน จัดทำแผนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน โดยใช้รูปแบบที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายโดยการฝึกอบรม การประชุมสัมมนาการ จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และรูปแบบอื่น ๆ เช่น จัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตย การจัดกระบวนการเรียนรู้ในการเป็นพลเมืองดีของชุมชนสังคมของประเทศ เพื่อนำไปสู่ความปรองดองสมานฉันท์เศรษฐกิจชุมชนและการอนุรักษ์ธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและยังจัดการศึกษาต่อเนื่องหลักสูตรเชิงบูรณาการ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวทางหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3.2.4 การศึกษาตามอัธยาศัย

1) การส่งเสริมการอ่าน จัดทำแผนการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ครอบครัวรักการอ่าน มุมส่งเสริมการอ่านในชุมชน การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลเคลื่อนที่ อาสาสมัครส่งเสริมการอ่าน เป็นความรู้ สู่ชุมชน หีบหนังสือ สู่หมู่บ้าน จุดบริการการอ่านชุมชน มุมอ่านหนังสือที่ท่ารถ ร้านเสริมสวย ร้านตัดผม สถานีอนามัยเป็นต้น

2) จัดบริการสื่อ จัดบริการสื่อทุกประเภท เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์สื่อสาธิต สื่อทดลอง วิทยุชุมชน หอกระจายข่าว เป็นต้น จัดให้บริการ Student Channel เพื่อเสริมศักยภาพให้กับโรงเรียนดีประจำตำบล และบริการการศึกษาทางไกล (ETV) ให้แก่นักศึกษาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยและประชาชนทั่วไป

4. ศูนย์ชุมชน (Community Center) จัดและส่งเสริมให้การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล เป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมของชุมชน เช่นเวทีชาวบ้าน สภากาแฟ สถานที่พบปะเสวนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตลาดนัดอาชีพ กิจกรรมศาสนาวัฒนธรรม เวทีประชาธิปไตย กีฬา ฯลฯ โดยครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลเป็นผู้ดำเนินการจัดให้มีกิจกรรมเหล่านี้ขึ้น เป็นการทำงานร่วมกันกับภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ทั้งองค์การ

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล ตลอดจนภาครัฐ ภาคเอกชน รวมทั้งอาสาสมัครต่าง ๆ ในชุมชน เช่น อาสาสมัครสาธารณสุข อาสาสมัครการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อาสาสมัครส่งเสริมการอ่าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ข้าราชการบำนาญเยาวชน ผู้นำท้องถิ่น เข้ามาร่วมกันทำงาน เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน

1. ประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างกระแสให้ประชาชนและทุกภาคส่วนของชุมชนเห็นความสำคัญและเข้าร่วมในการดำเนินกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลและจัดให้มีการยกย่องเชิดชูเกียรติ เป็นต้น

2. ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนของสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและพัฒนางานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลอย่างต่อเนื่องและมีส่วนร่วมในการนิเทศติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการดำเนินงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล

3. เสริมสร้างและพัฒนาระบบเครือข่ายการเรียนรู้ภายในตำบล และระหว่างตำบล เช่น แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น โรงเรียนดีประจำตำบลศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารตำบล เป็นต้น

ด้านการนิเทศ ติดตามและรายงานผล

1. การนิเทศ ติดตาม ผลการจัดกิจกรรมตามแผนปฏิบัติการประจำปี
   1.1 จัดทำแผนการนิเทศ ติดตามผลการจัดกิจกรรมในพื้นที่
   1.2 ประสานภาคีเครือข่ายร่วมนิเทศ ติดตามผล
   1.3 จัดให้มีประชานิเทศกิจกรรมในพื้นที่
2. การรายงานผลการจัดกิจกรรมตามแผนปฏิบัติการประจำปี
   2.1 จัดทำปฏิทินการรายงานผลการจัดกิจกรรม
   2.2 จัดเก็บข้อมูลและรวบรวมผลการจัดกิจกรรม
   2.3 จัดทำรายงานผลการปฏิบัติงาน
   2.4 รายงานข้อมูลที่เกี่ยวข้องตามแบบและระยะเวลาที่กำหนด
   2.5 รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

สรุปได้ว่า ครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยมีแนวทางในการปฏิบัติงาน คือ ด้านการบริหารจัดการ ด้านกิจกรรมหลักของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน และด้านการนิเทศ ติดตาม และรายงานผล เพื่อส่งเสริม

การเรียนรู้ของประชาชนในชุมชน และพัฒนาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ตำบล เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชนได้อย่างทั่วถึงและครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยต่างประเทศ

ซูเลอร์ (Schuler. 1990 : 2595-A) ได้วิจัยการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจด้านการศึกษาในมหาวิทยาลัยมินเนโซตา สหรัฐอเมริกา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพพบว่า ประชาชนมีความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วม นอกจากนี้ยังพบว่าการเข้ามามีส่วนร่วมอย่างไม่มีประสิทธิภาพเกิดจากความบกพร่องในการติดต่อสื่อสาร ปัญหาของการมีส่วนร่วมได้แก่ ระดับของการเข้าร่วมเพียงเรื่องเดียวการเข้าร่วมโดยขาดความเข้าใจในสถานการณ์ทั้งหมด ขาดข้อตกลงเกี่ยวกับขอบเขตของการมีส่วนร่วม เป็นต้น

ออลสัน (Olson. 1998 : 74) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาการมีส่วนร่วมของครูและระดับของความมีเหตุผลในการตัดสินใจในการบริหารงานโรงเรียนที่บริหารแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานกับโรงเรียนที่บริหารแบบไม่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน ผลการวิจัยพบว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญระหว่างโรงเรียนที่บริหารแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานกับระดับการมีส่วนร่วมของครูในกระบวนการตัดสินใจ ครูในโรงเรียนที่บริหารแบบไม่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน ยอมรับว่าครูมีส่วนร่วมมากกว่าครูในโรงเรียน ที่บริหารแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานและพบว่าแบบสำรวจความคิดเห็นของครูเรื่องการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจมีความเชื่อถือสูงเช่นกัน นอกจากนี้ยังพบว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญระหว่างโรงเรียนที่บริหารแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานกับระดับของความมีเหตุผลในการตัดสินใจ กล่าวคือ ครูในโรงเรียนที่บริหารแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานมีระดับของความมีเหตุผลในการตัดสินใจสูงกว่าครูในโรงเรียนที่บริหารแบบไม่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน

โกลด์ (Gold. 2000 : 295) ได้ศึกษาการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยเน้นการให้ความร่วมมือระหว่างชุมชน ผู้ปกครอง และนักการศึกษา ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิรูปการศึกษาในรัฐฟิลลาเดลเฟีย ผลการศึกษาพบว่า การจัดการของชุมชน เป็นสื่อกลางระหว่างผู้ปกครองครอบครัวกับโรงเรียน เพื่อเป้าหมายในการเสริมสร้างการอ่านออกเขียนได้ และการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับชุมชนทำให้ผู้ปกครองได้รับความรู้เกี่ยวกับชุมชน ดังนั้นการสร้างหุ้นส่วนและความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองกับนักการศึกษาทำให้เกิดทรัพยากรที่มีคุณค่าทั้งในด้านสังคมและวัฒนธรรมให้แก่โรงเรียน

คิม (Kim. 2001 : 112) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจสั่งการและความพึงพอใจในการทำงานของครูในโรงเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของประเทศเกาหลี ผลการวิจัยพบว่า 1) ครูโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายของประเทศเกาหลีมีความรู้สึกไม่พึงพอใจกับงานทางด้านการเรียน การสอนของพวกเขา 2) ครูไม่มีอำนาจในการตัดสินใจในกระบวนการตัดสินใจสั่งการในปัจจุบัน ดังนั้นครูจึงต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำงานทั้งทางด้านการเรียน การสอน และการบริหารงานให้มากขึ้นกว่าเดิม โดยต้องการจะมีส่วนร่วมในงานด้านการเรียนการสอนมากกว่าด้านอื่น เมื่อเปรียบเทียบกับงานด้านการบริหารโรงเรียน 3) ความคิดเห็นของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจพบว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญกับตัวแปรทางด้านประชากร ซึ่งได้แก่ ตัวแปรด้านเพศ ประสบการณ์ด้านการสอนในโรงเรียนที่สอนอยู่ปัจจุบัน ผู้จัดตั้งโรงเรียน ขนาดของโรงเรียนและขอบเขตของเนื้อหาวิชาที่ทำการสอน 4) ตัวแปรด้านประเภทของโรงเรียนและตัวแปรทางด้านประชากรอื่น ๆ พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันในความคิดเห็นเรื่องความพึงพอใจในการทำงาน 5) ระดับการมีส่วนร่วมจริง ๆ ในกระบวนการตัดสินใจสั่งการมีผลในด้านบวกต่อความพึงพอใจในการทำงานของครู 6) ระดับของความต้องการมีส่วนร่วมและความสามารถในการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจสั่งการ ไม่เกี่ยวเนื่องกับความพึงพอใจในการทำงานของครู 7) ตามทัศนะของครูการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจสั่งการมีผลในด้านบวกต่อความพึงพอใจในการทำงานของครู

งานวิจัยในประเทศ

จารุวรรณ วงศ์วุฒิ (2555 : 4 - 5, 60 - 62, 73 - 77) ได้ทำวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา 2) เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมของเครือข่ายในการพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้อำนวยการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเชียงคำ ครู คศ. 2 ครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน ครู กศน.ตำบล ครูศูนย์การเรียนชุมชนและเจ้าหน้าที่ห้องสมุดประชาชนอำเภอเชียงคำ เจ้าหน้าที่สถานีเกษตรพื้นที่สูงโครงการพระราชดำริบ้านเล็กในป่าใหญ่ (บ้านหนองห้า) สำนักงานเกษตรอำเภอ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนันผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 314 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษา

ตามอัธยาศัยอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา แบ่งเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผน จำนวน 15 ข้อ ด้านการประสานงาน จำนวน 14 ข้อ ด้านความร่วมมือ จำนวน 11 ข้อ ด้านการทำงานร่วมกัน จำนวน 17 ข้อ และด้านการประเมินผล จำนวน 9 ข้อ นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ผลการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ทุกด้านในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากระดับการมีส่วนร่วมมากไปน้อยสูงสุดคือ ด้านการทำงานร่วมกันระดับการมีส่วนร่วมมาก รองลงมาด้านความร่วมมือระดับการมีส่วนร่วมมาก รองลงมาด้านการประเมินผลระดับการมีส่วนร่วมมาก รองลงมาด้านการประสานงานระดับการมีส่วนร่วมมาก และน้อยที่สุดด้านการวางแผนระดับการมีส่วนร่วมปานกลางตามลำดับ จากการศึกษาปัญหา และข้อเสนอแนะพบว่า ควรมีการวางแผนล่วงหน้าในการจัดกิจกรรม มีการทำงานร่วมกันเป็นทีม มีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีและมาปฏิบัติงานตรงเวลา

พรพิพัฒน์ ซื่อสัตย์ (2555 : 135) ได้ทำวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติงานครู กศน. ตำบลในเขตภูมิภาคตะวันตก การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการปฏิบัติงานความต้องการที่คาดหวังและปัญหาในการพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติงานของครูกศน.ตำบล ในเขตภูมิภาคตะวันตก 2) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติงานของครู กศน.ตำบลในเขตภูมิภาคตะวันตก กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้คือ ครูกศน.ตำบลในเขตภูมิภาคตะวันตก จำนวน 223 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามสภาพการปฏิบัติงานและความต้องการที่คาดหวังและปัญหาในการพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติงานของครูกศน.ตำบล จำนวน 5 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ในด้านสภาพและความต้องการที่คาดหวังการปฏิบัติงาน มีค่าความเชื่อมั่นที่ 0.95 และ 0.99 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดประชุมสนทนา ใช้กลุ่มตัวอย่างที่มาจากการเลือกเฉพาะเจาะจง จำนวน 12 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เชิงพรรณนาและยืนยันจากผู้เชี่ยวชาญ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ผลการวิจัยพบว่า ด้านภาพรวมของสภาพการปฏิบัติงานและความต้องการที่คาดหวังอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาช่องว่างของระดับปัญหาพบว่า ด้านการให้บริการเรียนรู้มีระดับปัญหามากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการสนับสนุนกิจกรรมในชุมชนและสังคม วัฒนธรรม ประเพณี ด้านการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ ด้านการวางแผนจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต และด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามลำดับ 2) แนวทางการพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติงานครู กศน. ตำบล ในเขตภูมิภาคตะวันตก ประกอบด้วย ด้านการวางแผนการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้แก่ (1) กำหนดวัตถุประสงค์ของแผนงาน (2) ประสาน

ข้อมูล (3) จัดอบรมการศึกษาตลอดชีวิต ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ได้แก่ (1) จัดอบรมการวิเคราะห์หลักสูตร (2) อบรมวิทยาการและทักษะใหม่ ๆ (3) อบรมครูแกนนำ ด้านให้บริการการเรียนรู้ ได้แก่ (1) กำหนดสื่อที่จำเป็น (2) จัดอบรมการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ (3) จัดตั้ง กศน.ตำบล ต้นแบบ ด้านสนับสนุนกิจกรรมในชุมชน ได้แก่ (1) บูรณาการกิจกรรม (2) ศึกษาดูงานภูมิปัญญา (3) จัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นใน กศน. ตำบล ด้านการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ ได้แก่ (1) อบรมเชิงปฏิบัติการ (2) จัดสัมมนาเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (3) จัดโครงการพี่สอนน้องสำหรับครูรุ่นใหม่

ปัญญา ธิมาชัย (2556 : 3, 40 - 43, 55 - 57) ได้ทำวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 2) เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรีเขต 1 โดยจำแนกตามขนาดของสถานศึกษาและองค์ประกอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามสถานภาพ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้จากกลุ่มประชากรโดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามองค์ประกอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามสถานภาพ จำนวน 8 กลุ่มจากตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan. 1970 : 607 - 610) จำนวน 278 คน และเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างจากสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแห่งละเท่า ๆ กันจึงได้ปรับเพิ่มเป็น 280 คน การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับในการมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 4 ด้าน มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที วิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ผลการวิจัยพบว่า 1) การมีส่วนร่วมในการบริหารของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรีเขต 1 พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก 2) ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา คือ สถานศึกษาขนาดเล็กและสถานศึกษาขนาดใหญ่โดยรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 3) ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1 จำแนกตามสภาพของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ที่เป็นกรรมการภายในและกรรมการภายนอกโดยรวม และรายด้านทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สรุปผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านส่งเสริมและสนับสนุนกิจการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านกำกับกิจการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายระเบียบประกาศกำหนด และด้านการบริหารงานบุคคลสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามลำดับ 1) ด้านกำกับกิจการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ ให้ความเห็นชอบรายงานประจำปี และผลการดำเนินการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแก่สถานศึกษาติดตามการดำเนินงานตามเป้าหมายแผนงานและมาตรฐานการปฏิบัติงานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และพิจารณาให้ความเห็นและมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายแผนงานและมาตรฐานการปฏิบัติงานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามลำดับ 2) ด้านส่งเสริมและสนับสนุนกิจการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดการศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ได้แก่ ด้านวิชาการส่งเสริมสนับสนุนการจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาสาระหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการบริหารงานทั่วไปพิจารณาและให้การส่งเสริมสนับสนุนเกี่ยวกับการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา 3) ด้านการบริหารงานบุคคลสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรกคือ เสนอให้ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานดำเนินการถ้าเห็นว่าข้าราชการครูและบุคลากรในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานควรได้รับการพัฒนาหรือยกย่องชมเชยให้ขวัญกำลังใจพิจารณาให้ความเห็นและมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนกลยุทธ์แผนปฏิบัติการและแนวทางในการบริหารงานบุคคลติดตามดูแลให้ดำเนินการเป็นไปตามแผนกลยุทธ์แผนปฏิบัติการและแนวทางที่กำหนด 4) ด้านการปฏิบัติหน้าที่อื่นตามกฎหมายระเบียบประกาศกำหนดในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ ร่วมพิจารณาคัดเลือกหนังสือกำหนดกิจกรรมที่จะพัฒนาคุณภาพการศึกษาของนักเรียนและพัฒนาระบบการควบคุมภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาของ

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา คือสถานศึกษาขนาดเล็กและสถานศึกษาขนาดใหญ่โดยรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรีเขต 1 จำแนกตามองค์ประกอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามสถานภาพคือคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นกรรมการภายในและกรรมการภายนอกโดยรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วีระศักดิ์ วงศ์อินทร์ (2557 : 2 - 4, 59, 64 - 93, 97 - 105) ได้ทำวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด 2) เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด จำแนกตามวุฒิการศึกษาประสบการณ์ในการทำงานและขนาดของสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้คือ ครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ปีการศึกษา 2556 การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด โดยรวมและรายด้าน ข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One - way ANOVA) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ผลการวิจัยพบว่า 1) การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด อยู่ในระดับมาก 2) การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด จำแนกตามวุฒิการศึกษาและประสบการณ์การทำงานแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 3) การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านการนิเทศการศึกษาและด้านการส่งเสริมความรู้ทางวิชาการชุมชนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ สรุปผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด โดยรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรกได้แก่ ด้านการพัฒนา

กระบวนการเรียนรู้ด้านการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ และด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา 2) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด จำแนกวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดสถานศึกษา ปรากฏผลดังนี้ 2.1) ครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ที่มีคุณวุฒิการศึกษาต่างกันเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าการพัฒนาหลักสูตรการพัฒนากระบวนการเรียนรู้การวัดผลประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียนและการแนะแนวการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ส่วนด้านอื่น ๆ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 2.2) ครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกันเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การพัฒนากระบวนการเรียนรู้การวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียนการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาการพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาการพัฒนาแหล่งเรียนรู้การส่งเสริมความรู้ทางวิชาการชุมชนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ส่วนด้านอื่น ๆ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 2.3) ครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ที่ปฏิบัติงานอยู่ในขนาดสถานศึกษาต่างกันส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นการนิเทศการศึกษาและการส่งเสริมความรู้ทางวิชาการชุมชนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

พชรภรณ์ สิงห์สุรี (2558 : 3 - 4, 50 - 54, 82 - 88) ได้ทำวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด 2) เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงานระดับการศึกษาและเขตจังหวัด กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด จำนวน 370 คน การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด จำนวน 58 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตรส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งมีค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามตั้งแต่ 0.33 - 0.84 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98 สถิติที่ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที

และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว วิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ผลการวิจัยพบว่า 1) การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด อยู่ในระดับมาก 2) การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่างกัน ไม่แตกต่างกัน 3) การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด จำแนกตามระดับการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด จำแนกตามเขตจังหวัดโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ยกเว้นด้านการจัดการศึกษาปฐมวัยและด้านครูอาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ สรุปผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้ 1) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานน้อย ร้อยละ 57.00 มีประสบการณ์ทำงานมากร้อยละ 43.00 มีระดับการศึกษาปริญญาตรีหรือสูงกว่าปริญญาตรีร้อยละ 78.60 รองลงมาคือระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีร้อยละ 21.40 และกลุ่มตัวอย่างอยู่ในเขตจังหวัดระยองร้อยละ 48.60 รองลงมาคือจังหวัดจันทบุรีร้อยละ 35.70 และจังหวัดตราด ร้อยละ15.70 ตามลำดับ 2) การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด โดยรวมและเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากเรียงลำดับจากมากไปน้อย 3 ลำดับแรก คือ การศาสนาศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น การส่งเสริมกีฬานันทนาการ และกิจกรรมเด็กเยาวชนและการจัดการศึกษาปฐมวัย ตามลำดับ 3) การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราดจำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงานโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 4) การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด จำแนกตามระดับการศึกษาโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนรายด้านส่วนใหญ่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านระบบบริหารและการจัดการศึกษาด้านการส่งเสริมกีฬา นันทนาการ และกิจกรรมเด็กเยาวชน และด้านการศาสนาศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 5) การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด จำแนกตามเขตจังหวัด โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านการจัด

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

การศึกษาปฐมวัยและด้านครูอาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

เพชร์ชารี สุทธิประภา (2558 : บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของกศน.ตำบล พื้นที่อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจัยและแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา 3) เพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของกศน.ตำบล พื้นที่อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้อำนวยการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้เรียนผู้รับบริการ ที่อยู่ในเขตบริการกศน.ตำบล พื้นที่อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์การศึกษาแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของกศน.ตำบลพื้นที่อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของกศน.ตำบล พื้นที่อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ประชากรที่ให้ข้อมูลยังมีส่วนร่วมเรื่องการตัดสินใจน้อยเพราะเข้าร่วมตามหน้าที่ที่ได้รับแต่งตั้ง โดยไม่รู้ถึงบทบาทในการแสดงความคิดเห็นประกอบกับการทักษะการนำเสนอความคิดเห็นยังมีน้อยทั้งนี้เหตุผลมาจากการไม่เข้าใจในบทบาทหน้าที่ ขาดทักษะการนำเสนอ ทักษะด้านภาษา ความใส่ใจในภาระหน้าที่ที่ได้รับแต่งตั้ง สถานศึกษาไม่ทำความเข้าใจ ไม่ชี้แจงถึงหน้าที่ให้กับคณะกรรมการสถานศึกษารับทราบ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ สรุปผลจากประชากรได้ว่าการเข้าร่วมปฏิบัติทุกครั้งไม่ค่อยตระหนักเล็งเห็นถึงความสำคัญเท่าใดนัก แต่เข้าร่วมปฏิบัติเพื่อให้ครบกระบวนการและดำเนินตามนโยบายด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ประชากรผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มองเป็นเรื่องไม่จำเป็นหรือมีผลประโยชน์ร่วมน้อย ทั้งนี้เนื่องจากว่าประโยชน์ที่มีผลกระทบกับชุมชนแค่ช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง ไม่มีการต่อยอด หรือขาดความต่อเนื่อง ด้านการที่ส่วนร่วมในการประเมินผล ประชากรที่ให้ข้อมูลได้เข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลการจัดการศึกษาในรูปแบบของการประเมินความพึงพอใจการสนับสนุนข้อมูลของกศน.ตำบล ซึ่งดำเนินไปตามภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายไม่ได้ตระหนักหรือให้ความสำคัญกับสิ่งที่ดำเนินหรือภาระงานที่พิจารณาเท่าใดนัก สรุปผลด้านแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของ กศน.ตำบล พื้นที่อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย คือการวางแผนนโยบายร่วมกันอย่างครอบคลุม ส่งเสริมให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงใจและสม่ำเสมอ เพื่อรับทราบแนวทางการปฏิบัติงานของครูกศน.ตำบลภาวะความเป็นผู้นำผู้บริหาร ครูผู้สอนในการทำกิจกรรมที่จะส่งเสริมการมีส่วนร่วม การชี้แจงภาระบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่ายให้ชัดเจนและสนับสนุน

การทำงานของแต่ละฝ่ายให้มีการเผยแพร่ต่อสาธารณะเพื่อสร้างความเชื่อใจและเผยแพร่การทำงานด้านจัดการศึกษาให้กับสาธารณชนรับทราบ

สุขตา แดงสุวรรณ์ (2558 : 2 - 4, 59, 64 - 93, 97 - 105) ได้ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดระยอง จันทบุรีและตราด การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด 2) เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงานและขนาดของสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในจังหวัดระยอง จันทบุรีและตราด จำนวน 358 คน ได้มาด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.32 - 0.94 และมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.98 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One - way ANOVA) และตรวจสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยวิธีการตรวจสอบความแตกต่างของเชฟเฟ่ (Scheffe') ผลการวิจัยพบว่า 1) การมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา เมื่อพิจารณาโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สรุปผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเรื่องการศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้ 1) ข้อมูลของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด จำแนกตามผู้มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานมาก จำนวน 282 คน คิดเป็นร้อยละ 78.80 มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานน้อยจำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 21.20 ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาดเล็กจำนวน 127 คน คิดเป็นร้อยละ 35.50 และปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาดกลาง จำนวน 123 คน คิดเป็นร้อย 34.40 และสถานศึกษาขนาดใหญ่ จำนวน 108 คิดเป็นร้อยละ 30.20 2) การมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน

พบว่า อยู่ในระดับมากเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ 3 ลำดับ ด้านการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาด้านการให้ความเห็นชอบในการจัดทำสาระหลักสูตรและด้านการให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา 3) การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงานและขนาดของสถานศึกษา 3.1) การมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3.2) การมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา เมื่อพิจารณาโดยรวมแตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่เป็นงานวิจัยต่างประเทศ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาโดยมีการศึกษารูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนทำให้เกิดทรัพยากรที่มีคุณค่าทางด้านสังคมและวัฒนธรรมให้แก่โรงเรียน เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมกับความพึงพอใจในการทำงานของครู พบว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนส่งผลทางบวกต่อความพึงพอใจของครู

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่เป็นงานวิจัยในประเทศ เป็นการศึกษาเชิงสำรวจ พบว่าเป็นการศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาคุณภาพและการปฏิบัติงานของครูการศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล โดยศึกษาเกี่ยวกับการคาดหวังและปัญหาในการพัฒนาคุณภาพและเสนอแนวทาง ในการพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติงานของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล พบว่า สภาพการปฏิบัติงานของครูการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลอยู่ในระดับมาก เป็นการศึกษาการส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พบว่า การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอยู่ในระดับมาก ส่วนแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของการศึกษาของกศน.ตำบล ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เป็นการศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากและเป็นการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า การส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่ในระดับมากและการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำแนกตามเขตจังหวัด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นการศึกษา

การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูผู้สอน พบว่า ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ อยู่ในระดับมากและครูผู้สอนที่มีวุฒิการศึกษาและประสบการณ์ทำงานต่างกัน มีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการไม่แตกต่างกัน

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี